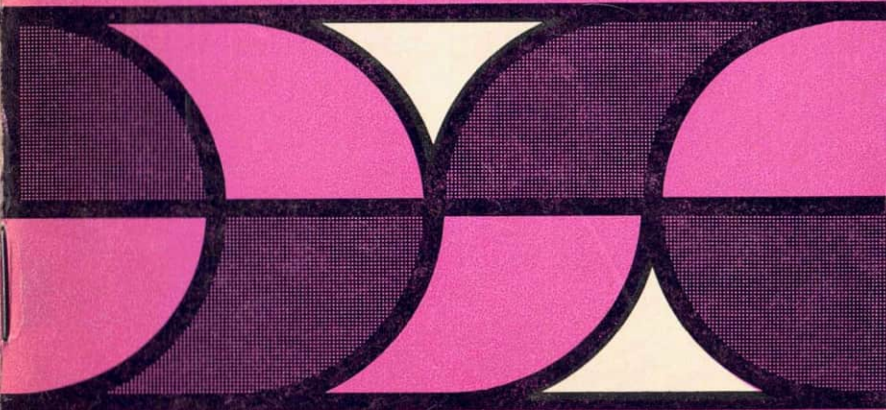

Kansainvälinen panoraama

K. Jurjev

Järjen voitto

Kansainvälinen panoraama

K. Jurjev

Järjen voitto

Moskova. Uutistoimisto
Novostin (APN)
kustannusliike, 1976

SISÄLLYS

К. Юрьев
ЯЗЫК МИРА — ЯЗЫК РАЗУМА
на финском языке
Цена 19 коп.

XX vuosisadan 70-luvun alkupuoli on jäävä historiaan kansainvälisten suhteiden poikkeuksellisen dynaamisen kehityksen aikakautena. Ihmiset ovat tottuneet huippukokouksiin, kansainvälisiin neuvotteluihin ja konferensseihin. Silti ainoakaan sodanjälkeisen ajan kollektiivinen toimenpide ei ole herättänyt kansoissa niin paljon toiveita ja odotuksia kuin Euroopan turvallisuus – ja yhteistyőkonferenssi. Tämä johtuu ennen kaikkea sen tehtävän elintärkeydestä, jonka toteuttamiseen 33 Euroopan valtion sekä USA:n ja Kanadan johtajat olivat ryhtyneet.

Kautta vuosisatojen Euroopan parhaat ajattelijat ovat haaveilleet kestävän rauhan aikaansaamisesta maanosaan, jonka osalle lankeaa puolet lähes 15 000:sta ihmiskunnan kokemasta suuresta ja pienestä sodasta.

Yksistään kaksi XX vuosisadalla käytyä sotaa, jotka myöskin syttyivät Euroopassa, veivät 65 miljoonaa ihmishenkeä. Näistä suurin osa oli eurooppalaisia. Kahdesti yhden sukupolven aikana Neuvostoliittoon on nimenomaan läntisen rajan ylitse, ts. Euroopasta rynnännyt kuolema ja hävitys, jotka miljoonat neuvostoliittolaiset perheet muistavat tänäkin päivänä.

Sanotaan, että historiaa ei voida muuttaa, ja asia on tosiaan niin. Jokainen kansa voi ja sen täytyy tehdä historiasta omat johtopäätöksensä. Ilmaisten neu-

vostoihmisten tunteet L. I. Brežnev sanoi: "Emme kehota poistamaan Euroopan veristä memeisyyttä siksi, että se pitäisi unohtaa, vaan siksi, että se ei koskaan toistuisi." [1] Tämä kehotus on läheinen Euroopan kaikille kansoille, ja juuri siksi ne kohdistivat niin paljon toiveita ja odotuksia ETYK:iin.

Täyttikö se kansojen toiveet? Vastaus on kiistaton: kyllä, täytti. Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin päätulos on se, että 35 valtion korkeimmat johtajat ovat vahvistaneet jännityksen liennytyksen jatkamisen kansainvälisen politiikan päälinjaksi, aloittanut uuden korkeamman vaiheen liennytyksessä ja yhteistyössä, se on ollut tärkea kollektiivinen askel eri yhteiskuntajärjestelmiin kuuluvien valtioiden rauhanomaisen rinnakkainolon periaatteiden vakiinnuttamisessa ja tasa-arvoisuuteen perustuvan yhteistyön kehittämisessä. Tämän tuloksena Eurooppa on tullut lähemmäksi kestävää rauhaa.

Konferenssi oli toimenpide, joka teki tarvittavan poliittisen yhteenvedon toisesta maailmansodasta ja vakiinnutti Euroopassa sodan jälkeen tapahtuneen kehityksen tulokset. Jo tämä sinänsä tekee siitä maailmanhistoriallisesti huomattavan tapahtuman. "Sinänsä Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssi Helsingissä kuvastaa kaikella selvyydellä", sanotaan Berliinissä kesäkuussa 1976 pidetyn Euroopan kommunististen ja työväenpuolueiden konferenssin loppuasiakirjassa, "kansojen fasismia vastan käymässä sodassa saavuttaman voiton tuloksena maanosassa tapahtuneita muutoksia, sekä niiden tahtoa elää rauhan ja turvallisuuden oloissa ja rakentaa tulevaisuuttaan oikeutettuja pyrkimyksiään vastaavasti." Sen merkitys ei kuitenkaan rajoitu yksinoman tähän. Yhtä tärkeää on se, että päätöksillään ja olemuksellaan se tähtää tulevaisuuteen. Tämä koskee sekä päätösasiakirjassa

---

[1] Puhe Punaisella torilla 1. toukokuuta 1973.

olevia perusluonteisia valtioiden keskinäissuhteiden periaatteita että siinä esitettyä laajaa kaupan, tieteen, tekniikan, kulttuurin, opetustoiminnan, tiedonvälityksen ja ihmisten kanssakäymisen alalla harjoitettavan yhteistoyön ohjelmaa. Historiassa ei ole aiemmin ollut tapausta, jolloin 35 yhteiskuntajärjestelmältään erilaista valtiota olisivat rakentaneet suhteilleen niin vankan ja konkreettisen perustan, joka koskee kaikkia kansainvälisten suhteiden tärkeimpiä aloja.

TIE HELSINKIIN

Nykyään yleisesti tunnustetaan, että maailman laajuudessa käynnissä oleva jännityksen lientyminen alkoi 60- ja 70-luvun vaihteessa nimenomaan Euroopassa.

Tähän ovat vaikuttaneet useat tekijät. Ensimmäinen ja tärkein niistä on voimasuhteiden yleinen muuttuminen maailmassa sosialismin, rauhan ja edistyksen hyväksi. Teollisuustuotannon bruttovolyymin ja taloudellisen kehitysvauhdin suhteen Euroopan socialistiset maat ovat jo kauan sitten sivuuttaneet Länsi-Euroopan. Yhteenliittyneinä Varsovan sopimusjärjestöön ja Taloudellisen keskinäisavun neuvostoon ne noudattavat yhteisesti sovittua ulkopolitiikkaa, jolla on yhä suurempi vaikutus kansainvälisiin suhteisiin liennytyksen ja yhteistyön hengessä. Mitä tulee näiden maiden puolustusmahtiin, niin kaikkein hyökkäyshenkisimmätkin piirit ovat nyt joutuneet luopumaan entisistä puheista sosialismin aseellisesta "murskaamisesta" Euroopassa.

Eräät Länsi-Euroopan maiden kaukonäköisimmät poliitikot ja valtiomiehet ryhtyivät ennen kuin muut tarkistamaan kylmän sodan rakennelmia. He käsittivät, että Euroopalle, joka on kirjaimellisesti sullottu täyteen joukkoja ja aseita, ja missä seisoo vastatusten miljoonia sotilaita, tuhansia panssarivaunuja, satoja NATO:n ja Varsovan sopimusjärjestön ohjuksia, linja

aseelliseen konfrontaatioon saattaa osoittautua turmiolliseksi.

Muutkin syyt, kannustivat Euroopan maita siirtymään konfrontaatiosta suhteiden normalisointiin: naapureille luonnollinen pyrkimys taloudellisen yhteistyön laajentamiseen, Euroopan kansojen historiallinen läheisyys ja niiden kohtaloiden yhteenpunoutuminen jne.

Tienraivaajana suhteiden normalisoimisessa sosialistisiin maihin oli Ranskan presidentti de Gaulle, joka jo kauan ennen muita länsimaisia johtajia tajusi kahden maailmanjärjestelmän aseellisen taistelun järjettömyyden ja vaarallisuuden.

Arvioituaan järkevästi Euroopassa tapahtuvat muutokset ja tajuttuaan sosialististen maiden maailmassa esittämän osan de Gaulle ryhtyi solmimaan silloisissa oloissa periaatteellisesti uudenlaisia suhteita Neuvostoliittoon. Hänen linjaansa jatkoi Georges Pompidou.

Alussa useimmat länsivallat ottivat tämän Ranskan uuden linjan vastaan pistimet ojossa ja pyrkivät jarruttamaan sitä. NATO:n päämajassa syöstiin tulta ja tulikiveä sen johdosta, että Ranska lyö "aukkoa" länsimaiden neuvostovastaiseen yhteisrintamaan.

Samalla kuitenkin pyrkimys liennytykseen ja yhteistyöhön raivasi itselleen tietä.

Neuvostoliiton ja Saksan liittotasavallan välisissä suhteissa tapahtuneen perinpohjaisen käänteen tuloksena Euroopassa syntyi uusia näköaloja. Koko sodanjälkeisen kauden Neuvostoliitto ja sen sosialistiset liittolaiset olivat katsoneet, että kestävän rauhan perustana Euroopassa on ennen kaikkea Euroopan valtioiden rajojen koskemattomuuden tunnustaminen. Länsivallat ja varsinkaan Länsi-Saksa, missä olivat vallalla voimakkaat revanssimielialat, halu palata "valtakuntaan 1937 rajoissa", eivät kuitenkaan halunneet suostua tähän.

Elämä todisti näiden vaatimusten perspektiivittömyyden. Willy Brandt, josta tuli 1969 Saksan liitto-

tasavallan kansleri, lausui kohta virkaanastumisensa jälkeen, että Saksan kansa tarvitsee rauhaa sekä Neuvostoliiton että kaikkien Euroopan maiden kansojen kanssa. Osoittaen kaukonäköisyyttä ja tiettyä rohkeutta Willy Brandtin hallitus solmi Neuvostoliiton ja Puolan kanssa sopimukset, joissa vahvistettiin Saksan demokrattisen tasavallan ja Saksan liittotasavallan välisten rajojen samoin kuin Puolan läntisen rajan muuttumattomuus.

Euroopassa 70-luvun alussa vallinnuta koko tilannetta luonnehtivat myönteiset muutokset.

Keväällä 1971 NKP:n 24. edustajakokous asetti Rauhanohjelmassaan tehtäväksi perinpohjaisen käänteen aikaansaamisen liennytystä ja rauhaa kohti maanosassa, Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin koollekutsumisen ja sen menestyksen turvaamisen.

Lyhyesti sanottuna, mitä tehtiin tämän tehtävän toteuttamiseksi NKP:n 24:nnen ja 25:nnen edustajakokouksen välisinä vuosina?

Neuvostoliiton ja Ranskan väliset yhteydet on kohotettu uudelle, ennennäkemättömän korkealle tasolle. Erikoisen merkityksellisiä olivat NKP:n KK:n pääsihteerin Leonid Brežnevin Ranskan vierailu lokakuussa 1971 ja hänen yhdessä presidentti Pompidoun kanssa allekirjoittamat "Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liiton ja Ranskan yhteistyön periaatteet". Tuossa asiakirjassa sanottiin, että Neuvostoliiton ja Ranskan kansojen pitkääikaisiin ystävyysperinteisiin nojaavan sekä niiden pyrkimyksiä ja molemminpuolisia etuja vastaavan sovun ja yhteistyön politiikan "tulee muodostua jatkuvaksi politiikaksi niiden suhteissa ja pysyvästi kansainväliseen elämään vaikuttavaksi tekijäksi". Samassa lueteltiin perusperiaatteet joiden tinkimättömään noudattamiseen tuli suhteiden Euroopassa ja koko maailmassa perustua: nykyisten rajojen muuttumattomuus, puuttumattomuus toisten sisäisiin asioihin, tasaarvoisuus, luopuminen voimakeinoilla uhkaamisesta ja

niiden käytöstä. "Neuvostoliitto ja Ranska tulevat rakentamaan suhteensa kaikilla aloilla siten, että ne olisivat hyvänä esimerkkinä yhteiskuntajärjestykseltään erilaisten valtioiden tasa-arvoisesta yhteistyostä", sanottiin asiakirjassa.

"Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liiton ja Ranskan yhteistyön periaatteet" oli ensimmäisiä Neuvostoliiton ja kapitalistisen suurvallan välillä solmittuja asiakirjoja, joilla luotiin reaalinen pohja molemminpuolisesti edulliselle laajalle yhteistyölle.

Joulukuussa 1974 käytiin L. I. Brežnevin ja presidentti Giscard d'Estaingen neuvottelut, joiden aikana he vahvistivat olevansa uskollisia Neuvostoliiton ja Ranskan jo vuodesta 1966 noudattamalle sovun ja yhteistyön politiikalle. Huippukokouksessa allekirjoitettiin Neuvostoliiton ja Ranskan tasavallan välinen sopimus taloudellisesta yhteistyösta vuosiksi 1975-79. Siinä edellytettiin kahden maan välisen tavaranvaihdon kaksinkertaistaminen edelliseen viisivuotiskauteen verrattuna. Tuon kokouksen poliittiset ja taloudelliset tulokset vahvistivat, että Neuvostoliiton ja Ranskan yhteistyö nojaa vankkaan perustaan ja voimistuu jatkuvasti molempien kansojen eduksi ja edistää kansainvälistä liennytystä.

Tärkeimpiä saavutuksia 70-luvun alussa oli se, että ensi kerran sodanjälkeisellä kaudella onnistuttiin, diplomaattien sanontaa käyttäen, "purkamaan Saksan solmu". Tällä tarkoitetaan lukuisia toimenpiteitä, jotka ovat liittyneet sosialististen maiden ja Saksan liittotasavallan suhteiden normalisointiin, Saksan demokraattisen tasavallan täysivaltaisuuden tunnustamiseen länsimaiden taholta sekä Länsi-Berliinin ongelman ratkaisemiseen. Syyskuussa 1971 Neuvostoliiton, USA:n, Ranskan ja Englannin edustajat allekirjoittivat Länsi-Berliiniä koskevan neljän vallan sopimuksen, jolla poistettiin vaarallinen jännityksen pesäke Keski-Euroopasta. Tuo sopimus oli paha kolaus niille voimille, jot-

ka olivat koko sodanjälkeisen ajan esittäneet Länsi-Berliiniä koskevia vaatimuksia, yrittäneet tehdä siitä "rintamakaupungin", Saksan demokraattista tasavaltaa ja muita sosialistisia valtioita vastaan suunnatun toiminnan etuaseman. Saman vuoden kesäkuussa astuivat voimaan sopimukset, jotka Neuvostoliitto ja Puola olivat solmineet Saksan liittotasavallan kanssa. Leonid Brežnev sanoi Neuvostoliiton ja Saksan liittotasavallan kesken solmitun Moskovan sopimuksen voimaanastumista historiallisesti merkittäväksi tapahtumaksi.

Tämä kaikki raivasi tien laadullisesti uudelle vaiheelle Neuvostoliiton ja Länsi-Saksan välisissä suhteissa. Kaupallis-taloudelliset, tieteellis-tekniset ja kulttuurilliset yhteydet alkoivat kasvaa nopeasti: Euroopalle ja koko maailmalle oli suurimerkityksinen NKP:n KK:n pääsihteerin vierailu Saksan liittotasavallassa toukokuussa 1973. Kysymys ei ole yksinomaan Bonnissa allekirjoitetuista tärkeistä sopimuksista, jotka ovat antaneet valtioiden välisille suhteille uuden reaalisen sisällön talouden, kulttuurin ja tieteen alalla. Kyseessä oli kaksi maata, joiden suhteisiin menneisyys oli pitkän ajan kuluessa langettanut synkän moraalis-poliittisen varjon. Sen vuoksi oli saatava aikaan diplomaattisen ja poliittisen käänteen ohella myös psykologinen käänne vihamielisyydestä normaaleihin yhteisymmärryksen, kunnioituksen ja yhteistyön suhteisiin.

Kesäkuussa 1973 allekirjoitettiin vielä yksi historiallisesti merkittävä asiakirja, sopimus DDR:n ja BRD:n välisten suhteiden perusteista. Se merkitsi, että oli päättynyt Saksan kahden valtion välisen pitkällisen konfrontaation kausi ja alkanut niiden siirtyminen normaalisuhteisiin. Sen jälkeen allekirjoitettiin Tšekkoslovakian sosialistisen tasavallan ja Saksan liittotasavallan välinen sopimus, Bulgaria ja Unkari solmivat diplomaattiset suhteet Saksan liittotasavaltaan. Vuonna 1973 DDR ja BRD hyväksyttiin YK:n jäseniksi. Siten päättyi poliittisten ja kansainoikeudellisten toimenpi-

teiden sarja, jolla säänneltiin sosialististen maiden ja Saksan liittotasavallan väliset suhteet toisen maailmansodan jälkeen Euroopassa muotoutuneiden realiteettien tunnustamisen pohjalla.

Helmut Schmidtin hallitus on jatkanut BRD:n sekä Neuvostoliiton ja muiden sosialististen maiden välisten suhteiden kehittämisen linjaa. Lokakuussa 1974 Helmut Schmidt vieraili Moskovassa. Hänen ja neuvostoliittolaisten johtajien välisten neuvottelujen aikana vahvistettiin kahden maan jäävän uskollisiksi jännityksen lientämisen ja yhteistyön politiikalle. Samalla allekirjoitettiin muitakin tärkeitä sopimuksia, jotka vakiinnuttivat tämän linjan.

Iso-Britannia oli jonkin aikaa hieman sivussa liennytysprosessista, Palattuaan valtaan 1974 labour-puolue osoitti olevansa halukas kehittämään rakentavia suhteita Neuvostoliittoon. Helmikuussa 1975 Moskovassa vieraili pääministeri Harold Wilson. Silloin allekirjoitettiin tärkeitä sopimuksia, sovittiin kahdenkeskisten suhteiden parantamisesta ja ponnistusten koordinoimisesta toiminnassa liennytyksen ja Euroopan turvallisuuden hyväksi.

Samalla Neuvostoliitto toimi yhteistyön laajentamiseksi Euroopan niin sanottujen pikkumaiden kanssa. Euroopassa on paljon tällaisia maita, ja niillä on huomattava taloudellinen ja poliittinen merkitys. Neuvostoliitto katsoo, että myös nämä maat ovat yhtä kiinnostuneita jännityksen lientämisestä ja yhteistyön laajentamisesta kuin suurvallatkin ja voivat antaa sen hyväksi huomattavan panoksen.

Neuvostoliiton ja sen pohjoisen naapurin, ystävällismielisen Suomen suhteet kehittyvät suotuisasti. Ne ovat havainnollisesti osoittaneet rauhanomaisen rinnakkainolon periaatteiden monivuotisen johdonmukaisen noudattamisen hedelmällisyyden. Neuvostoliitto ylläpitää perinteellisesti ystävällismielisiä ja vakaita yh-

teyksiä pohjoismaihin, Itävaltaan, Belgiaan ja muihin Länsi-Euroopan maihin.

Puhuessamme 70-luvun alussa Euroopassa ja maailmassa vallinneesta tilanteesta emme voi sivuuttaa Neuvostoliiton ja Amerikan Yhdysvaltojen välisiä suhteita. Nimenomaan 70-luvun alussa niissä tapahtui laadullinen muutos, jolla oli suotuisa vaikutus kaikkiin kansainvälisiin suhteisiin, mm. Euroopassa. Toukokuussa 1972, ts. vain vuoden kuluttua NKP:n 24, edustajakokouksesta, Neuvostoliitossa vieraili USA:n presidentti. Silloin Kremlissä allekirjoitettujen tärkeiden asiakirjojen joukossa olivat erikoisen suurimerkityksiset "Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liiton ja Amerikan yhdysvaltojen keskinäissuhteiden perusteet", joissa sanottiin muun muassa, että "osapuolet tulevat toimissaan lähtemään yhteisestä vakaumuksesta, että ydinkaudella ei voi olla muuta niiden välisten suhteiden perustaa kuin rauhanomainen rinnakkainolo. Neuvostoliiton ja USA:n ideologian ja yhteiskunstjärjestelmien erilaisuus ei ole esteenä suvereenisuuden, tasaarvoisuuden, toistensa sisäisiin asioihin puuttumattomuuden ja molemminpuolisen edun periaatteesen perustuvien normaalien suhteiden kehittämiselle". Tällainen tärkeä toteamus loi perustan kahden suurvallan siirtymiselle konfrontaatiosta yhteistyöhön.

Vuosina 1972-75 pidettyjen useiden Neuvostoliiton ja USA:n huippukokousten aikana allekirjoitettiin enemmän yhteistyön eri puolia koskevia sopimuksia kuin kahden maan välisten diplomaattisten suhteiden solmimisesta kuluneiden koko 40 vuoden aikana. Ne käsittävät monia eri aloja: talouden, tieteen, tekniikan, avaruuden rauhanomaisen valloittamisen, ympäristösuojelun, voimatalouden, asuin- ym, rakennustuotannon, kulttuurin, opetustoiminnan jne.

Yhteistyö näillä aloilla on jo tuottanut konkreettisia tuloksia, jotka hyödyttävät sekä näitä kahta maata että koko maailmaa. Jännityksen lientymisen vertaus-

kuvaksi muodostui "kädenpuristus avaruudessa", heinäkuussa 1975 suoritettu yhteinen neuvostoliittolais-amerikkalainen "Sojuz–Apollo" -avaruuskokeilu.

Erikoisen merkityksellisiä ovat olleet Neuvostoliiton ja USA:in kesken solmitut sopimukset, jotka tähtäävät ydinsodan ehkäisemiseen ja aseistuskilvan hillitsemiseen. Tämän tehtävän ajankohtaisuutta osoittavat mm. seuraavat tiedot; jo muutamia vuosia sitten lähinnä Neuvostoliiton ja USA:n haltuun keskittyneet maailman ydinasevarat olivat trotyyliksi laskettuna 15 tonnia kutakin maapallon asukasta kohden, ja nykyään tämä luku on vielä suurempi. Asevarusteluun käytetään maailmassa noin 300 miljardia dollaria vuodessa eli 1,5 kertaa enemmän kuin opetukseen ja 2,5 kertaa enemmän kuin terveydenhoitoon.

Tärkeitä ydinsodan vaaraa heikentäviä toimenpiteitä oli Neuvostoliiton ja USA:n ensimmäisen huippukokouksen aikana allekirjoitettu sopimus ohjustentorjuntajärjestelmien rajoittamisesta sekä väliaikainen sopimus eräistä toimenpiteistä strategisten hyökkäysaseiden rajoittamiseksi, Näillä kahdella sopimuksella ensi kerran rajoitettiin aineellisesti aseistusta, joka on maailman kahden voimallisimman valtion sotilasmahdin ytimenä.

Leonid Brežnevin vieraillessa USA:ssa 1973 allekirjoitettiin vielä yksi tärkeä asiakirja, Neuvostoliiton ja USA:n välinen sopimus ydinsodan ehkäisemisestä. Siinä kaksi suurvaltaa sitoutuivat välttämään sotilaallisen konfrontaation, jotta estettäisiin ydinsodan syttyminen, pidättymään voimakeinoilla uhkailemisesta ja niiden käytöstä toista osapuolta ja kolmansia maita vastaan.

Suurimerkityksinen liennytyksen kannalta oli vuonna 1974 NKP:n KK:n pääsihteerin ja USA:n presidentin kesken Vladivostokin kokouksen aikana tehty sopimus strategisten hyökkäysaseiden rajoittamista koskevan vuoteen 1985 ulottuvan pitkäaikaisen sopimuksen valmistelemisesta.

Kokonaisuutena 70-luvun alkupuolisko oli erittäin tärkeä kausi, jolloin ei ollut kysymys yksinomaan siitä, että ryhdyttiin laajaan kylmän sodan aikana pystytettyjen esteiden raivaustyöhön ja että tapahtui käänne kahden maailmanjärjestelmän konfrontaatiosta yhteistyöhön, vaan että samalla myös laskettiin perusta tulevalle kehitykselle Euroopassa ja koko maailmassa kohti turvallisuutta ja kestävää rauhaa.

Euroopan politiikassa siirryttiin kahdenkeskisestä kanssakäymisestä rauhanomaisen rinnakkainolon pohjalla monenkeskiseen yhteistyöhön. Nimenomaan tätä oli edistävä Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssi, jonka koollekutsumiseen sosialistiset maat olivat monien vuosien ajan pyrkineet määrätietoisesti.

Historiasta ei ole helppo löytää toista kansainvälistä kokousta, jonka ajatus olisi raivannut itselleen tietä niin tarmokkaasti ja samalla niin vaivalloisesti. Jo vuonna 1954 Berliinissä pidetyssä Neuvostoliiton, USA:n, Englannin ja Ranskan ulkoministerien neuvottelussa Neuvostoliitto esitti luonnoksen yleiseurooppalaiseksi sopimukseksi Euroopan kollektiivisesta turvallisuudesta, ja sittemmin konkretisoi sitä ehdottaen Euroopan maiden konferenssin koollekutsumista kysymyksen käsittelemiseksi.

Heinäkuussa 1966 Varsovan sopimuksen osanottajavaltioiden neuvoa-antavan poliittisen komitean kokouksessa hyväksyttiin "Julistus rauhan ja turvallisuuden lujittamisesta Euroopassa" ja esitettiin yleiseurooppalaisen kokouksen koollekutsumista.

Kehotusta Euroopan muuttamisesta yhteistyön, rauhan ja yhteisymmärryksen maanosaksi kannatti Karlovy Varyssa 1967 pidetty Euroopan kommunististen ja työväenpuolueiden konferenssi sekä Moskovassa kesäkuussa 1969 pidetty kommunististen ja työväenpuolueiden kansainvälinen neuvottelukokous.

Vähitellen kypsyivät ETYK:n koollekutsumisen edel-

lytykset. Vuosina 1971-72 useimmat Euroopan maat hyväksyivät Suomen aloitteen monenkeskisten neuvottelujen käymisestä Helsingissä.

Hetkestä, jolloin sosialistiset maat esittivät ETYK:n koollekutsumista koskevan ehdotuksen, sen käytännölliseen valmistelemiseen Helsingin monenkeskisissä neuvotteluissa, kului näin ollen yli kuusi vuotta. Siihen meni niin pitkä aika siksi, että useissa Länsi-Euroopan maissa ja USA:ssa konferenssia vastustivat melkoiset vaikutusvaltaiset voimat: NATO:n militaristipiirit. CDU/CSU:n oppositioryhmän johtajat Saksan liittotasavallassa, monet Englannin vanhoillisten johtajat sekä osa USA:n kongressin jäsenistä. Eräät länsimaiset lehdet yrittivät nostattaa propagandakampanjan konferenssin koollekutsumista vastaan, paisuttivat tarua Eurooppaa Neuvostoliiton taholta uhkaavasta vaarasta, vääristelivät ETYK:n koollekutsumista esittäneiden sosialististen maiden tarkoitusperiä.

Nuo yritykset eivät voineet kuitenkaan enää estää konferenssin valmistelua, joka samastui Euroopassa ja koko maailmassa käynnissäolevien liennytysprosessien kanssa.

Lopulta pitkällisten monenkeskisten valmistelevien neuvottelujen tuloksena pidettiin heinäkuussa 1973 Helsingissä ETYK:n ensimmäinen vaihe. Ensi kerran maanosan sodanjälkeisessä historiassa neuvottelupöydän ääreen kokoontuivat Euroopan maiden sekä USA:n ja Kanadan ulkoministerit. Ministerit vahvistivat monenkeskisten konsultaatioiden loppusuositukset, määrittelivät konferenssin vastaisen työjärjestyksen, esittivät hallitusten katsomukset Euroopan turvallisuuden ja yhteistyön tärkeimmistä näkökohdista. Puheessaan Neuvostoliiton ulkoministeri Andrei Gromyko esitti maansa näkemykset. "Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssi osuu kansainvälisen tilanteen nykyisen kehityksen valtaväylälle", lausui ulkoministeri

Gromyko. "Millaisena haluaisimme nähdä tulevan Euroopan?

Ennen kaikkea rauhassa elävänä Eurooppana, maanosana, jonka kansojen elämästä aggressio olisi poistettu ainiaaksi. Pyrimme siihen, että luottamus ja yhteisymmärrys tekisivät mahdollisiksi päästä vähitellen maanosan jakautuneisuudesta sotilas-poliittisiin ryhmittymiin. Kaikkien Euroopan valtioiden välisten suhteiden tulee muodostua rauhanomaiseen ja molemmin puolin edulliseen yhteistyöhön perustuviksi suhteiksi."

ETYK:n ensimmäisessä vaiheessa Helsingissä Neuvostoliiton, Bulgarian, Unkarin, DDR:n, Puolan ja Tšekkoslovakian valtuuskunnat esittivät konkreettiset asiakirjaluonnokset kaikkiin konferenssin työjärjestyksen pykäliin.

Konferenssin toinen vaihe, joka pidettiin Genevessä väliajoin elokuusta 1973 heinäkuuhun 1975, oli vaikea ja pitkällinen.

Tämä ei johtunut niinkään konferenssin päätösasiakirjan koosta, joka on yhteensä noin sata konekirjoitusliuskaa, vaan niiden ongelmien periaatteellisesta uutuudesta, joita osanottajavaltioiden valuuskunnat joutuivat ratkaisemaan. Voidaan sanoa, että se oli historian ensimmäinen yhteinen kokeilu yhteiskuntajärjestelmältään erilaisten valtioiden menettely- ja yhteistyönormien laatimiseksi; sitä paitsi kansainvälisten suhteiden tärkeimmillä aloilla – poliittisella, taloudellisella ja henkisellä alalla.

Tehtävää vaikeutti se, että tullessaan ETY-konferenssiin sosialistisilla ja kapitalistisilla mailla olivat erilaiset aikeet. Kun sosialististen maiden asennetta luonnehti selvästi alun alkaen rakentava suhtautuminen – pyrkimys syventää ja vakiinnuttaa lientymisprosessia, laajentaa keskinäisesti edullisen yhteistyön perustaa – eräät kapitalistiset maat ja erinäiset länsimaiset poliittiset piirit halusivat ja jopa yrittivät löytää

kanavia ideologiselle sosialistiseen yhteiskuntaan soluttautumiselle.

Neuvottelujen kulkua vaikeutti se, että konferenssin osanottajien joukossa oli valtioita, jotka kuuluvat toisaalta Varsovan sopimusjärjestöön, toisaalta Pohjois-Atlantin liitoon samoin kuin puolueettomia ja sitoutumattomia maita. Neuvotteluihin osallistui suuria ja pieniä maita, teollisessa mielessä korkealle kehittyneitä ja vähemmän kehittyneitä maita, maita, joilla on huomattava kansainvälisen diplomaattisen toiminnan kokemus samoin kuin toisia, jotka ovat tässä mielessä vähemmän aktiivisia.

Mainittakoon vielä eräs seikka. Konferenssi pidettiin osanottajavaltioiden eikä vain niiden lehdistön, radion ja television lukuisten esiintymisten säestyksellä. Ei ole mikään salaisuus, etteivät läheskään kaikki esiintymiset länsimaissa olleet hyväntahtoisia ETYK:iä kohtaan. Usein niillä painostettiin neuvottelujen osanottajia vaikeuttamaan konferenssia tai jopa aiheuttamaan sen karilleajaminen. Erityisen tarmokkaasti syötettiin ajatusta, että länsimaiden valtuuskuntien on Genevessä "temmattava" sosialistisilta mailta suuria sosiaalisia ja ideologisia myönnytyksiä korvauksena Euroopan maiden keskinäissuhteiden poliittisten periaatteiden hyväksymisestä. Tällainen tinkivä asennoituminen vaikeutti tietenkin konferenssin kulkua.

Harjoitettiin myös suoranaista provokaatiota, joka ei tavallaan näyttänyt koskevan Geneven neuvotteluja, mutta oli kuitenkin tosiasiassa suunnattu sitä vastaan. Esimerkkinä tästä voidaan mainita erään länsieurooppalaisen sanomalehden kesäkuussa provokatorisesti julkaisemat Länsi-Euroopan kommunistisille puolueille muka annetut niin sanotut "Kremlin ohjeet" "vallan kaappaamisesta" kyseisissä maissa. Tuon Neuvostoliiton tietotoimiston (TASS:n) paljastaman väärennyksen tarkoituksena oli "todistaa Moskovan puuttuvan" muiden maiden sisäisiin asioihin aikana, jolloin ETYK:n

elimet tekivät työtään. Kun ottaa tämän kaiken huomioon ei ole vaikea kuvitella, että Genevessä ei ollut suinkaan helppoa löytää kussakin kysymyksessä yhtymäkohtia. läheisiä tai samantapaisia seikkoja, niin sanoaksemme yhteisiä nimittäjiä, joiden avulla saatettiin vähitellen päästä yhteisymmärrykseen. Kun tästä kaikesta huolimatta neuvottelut saatiin menestyksellisesti päätökseen, oli se osoituksena siitä, että etujen ja pyrkimysten moninaisuudesta ja liennytyksen vastustajien vastatoimista huolimatta realismi ja terve järki, osanottajavaltioiden yhteinen tietoisuus niiden vastuusta Euroopan rauhasta ja turvallisuudesta lopulta voittivat. Päätösasiakirjaan kirjoitettuja sopimuskohtia ei saavutettu tyrkyttämällä toisten valtuuskuntien katsomuksia toisille, vaan jokaisen mielipiteen ja etujen huomioonottamisen pohjalla ja yhteisestä suostumuksesta. Jos tässä onkin kompromisseja, niin ne ovat perusteltuja kompromisseja, sellaisia, jotka edistävät rauhaa kajoamatta ideologian ja yhteiskuntajärjestelmien eroavuuksiin. Toisin sanoen se on osanottajavaltioiden yhteisen poliittisen tahdon ilmaus muodossa, joka on saavutettavissa tällä hetkellä eri yhteiskuntajärjestelmiin kuuluvien valtioiden olemassaolon huomioon ottaen.

Genevessä suoritettu työmäärä oli mittava: noin 2500 konferenssin eri elinten virallista istuntoa (lukuunottamatta tuhansia epävirallisia istuntoja sekä monenkeskisiä ja kahdenkeskisiä neuvotteluja), 4700 valtuuskuntien esittämää erilaista asiakirjaa, luonnosta ja ehdotusta, 30 000 sanaa päätösasiakirjassa, joista jokaista edelsivät pitkälliset keskustelut ja kompromissin etsiskelyt.

Diplomaattien työskentelylle Genevessä antoivat voimakkaita sysäyksiä vuosina 1973-75 pidetyt osanottajamaiden johtajien kahdenkeskiset neuvottelut. Tiedämme esimerkiksi, että ETYK-iä koskevat ongelmat otettiin moneen otteeseen esille NKP:n KK:n pääsih-

teerin Brežnevin neuvotteluissa Ranskan presidentin Giscard d'Estaingen, Saksan liittotasavallan kanslerin Schmidtin, Ison-Britannian pääministerin Wilsonin, USA:n presidentin Fordin ja muiden maiden johtajien kanssa. Näissä neuvotteluissa kosketeltiin monia tärkeitä kysymyksiä, joista edistyminen Genevessä riippui.

Lopulta konferenssin elinten monitahoisen sitkeän työn tuloksena syntyi asiakirja, joka jätettiin osanottajamaiden johtajien allekirjoitettavaksi Helsingissä pidetyssä konferenssin kolmannessa vaiheessa.

JÄRJEN VOITTO

Eräät lehtimiehet vertaavat Helsingin huippukokousta sellaisiin Euroopan ja maailman historian suurtapahtumiin kuin vuosien 1814-15 Wienin kongressiin tai vuosien 1918-19 Pariisin rauhankonferenssiin. Tällainen vertaus tehdään lähinnä sillä perusteella, että kaikkiin näihin kokouksiin ovat osallistuneet lukuisten valtioiden johtajat.

Samantapaisista aikaisemmista konferensseista poiketen Helsingin konferenssin tehtävänä ei ollut kuitenkaan voittajien "tuomion langettaminen" voitetuille tai maailman poliittisen kartan uusiminen. Sillä oli aivan päinvastainen tehtävä – yhteiskuntajärjestelmältään erilaisten valtioiden keskinäissuhteiden normien laatiminen jännityksen lientymisen oloissa ja tämän lientymisen hyväksi.

Tämä ETYK:n päätavoite on ilmaistu jo päätösasiakirjan ensimmäisissä lauseissa, joissa sanotaan, että **poliittisen tahtonsa kannustamina parantaakseen ja vahvistaakseen keskinäisiä suhteitaan sekä edistääkseen rauhaa, turvallisuutta, oikeudenmukaisuutta ja yhteistyötä Euroopassa osanottajavaltioiden korkeat edustajat pyrkivät käyttämään konferenssin tuloksia jännityksen lientymiskehityksen laajentamiseksi ja syventämiseksi sekä sen tekemiseksi jatkuvaksi ja kestäväksi**. Näissä sanoissa on ETYK:n koko filosofia, sen

kaikkien tulosten avain. Tätä kysymystä ei pelkästään otettu ETYK:ssä esille, vaan se tietyssä määrin ratkaistiin sen ansiosta, että laadittiin yhteisesti sovittu Euroopan turvallisuuden perusta, viitoitettiin yleisesti hyväksyttävä yhteistyön ohjelma. Tulevaisuuden määrää näiden sopimusten toteuttaminen.

Päätösasiakirjan sisältö ja rakenne kuvastavat lientymiskehityksen laaja-alaisuutta. Sen perustana on valtioiden poliittisten suhteiden normalisoiminen. Sen vuoksi asiakirjan ensimmäinen osa "Euroopan turvallisuuteen liittyvät kysymykset" käsittää osanottajavaltioiden keskinäissuhteiden periaatteet, eräiden näiden periaatteiden toteuttamista koskevat kysymykset sekä luottamusta lisäävät toimet samoin kuin useita muita turvallisuuden ja aseistariisunnan tärkeitä puolia.

Päätösasiakirjan toinen osa "Yhteistyö talouden, tieteen ja teknologian sekä ympäristönsuojelun aloilla" käsittelee lientymisen ja yhteistyön aineellisena perustana olevien yhteyksien kehittämiseen liittyviä kysymyksiä.

Lientymiskehitys luo suotuisat näkymät yhteistyön kehittämiselle kulttuurin ja opetustoiminnan alalla, tietojenvälitykselle ja ihmisten välisille yhteyksille. Tätä käsitellään päätösasiakirjan kolmannessa asassa "Yhteistyö inhimillisen toiminnan eri aloilla".

Lientymisen on oltava keskeytymätön, jatkuvasti kehittyvä prosessi. Sen puitteissa jokainen saavutettu tavoite on lähtökohta uusien ponnistusten, tulevan etenemisen lähtökohta lientymisprosessin kehittämiseksi entistä laajemmaksi, sillä jännityksen lientyminen Euroopassa on osa yleismaailmallista lientymisprosessia. Nämä ajatukset on ilmaistu päätösasiakirjan viimeisessä osassa, joka on otsikoitu "Konferenssin seuranta".

Kaikki nämä lientymisen eri puolet ovat kiinteässä yhteydessä ja aktiivisessa vuorovaikutuksessa keskenään. Haluaisimme tässä mainita ne perusluonteiset

valtioiden keskinäissuhteiden poliittiset periaatteet, jotka on esitetty ETYK:n päätösasiakirjassa. Ne ovat tuon historiallisen asiakirjan ytimenä, sen pääsisältönä. Seuraavassa nämä periaatteet: 1. Täysivaltainen tasa-arvoisuus, täysivaltaisuuteen sisältyvien oikeuksien kunnioittaminen; 2. Pidättyminen voimakeinoilla uhkaamisesta ja niiden käytöstä; 3. Rajojen loukkaamattomuus; 4. Valtioiden alueellinen koskemattomuus; 5. Riitojen rauhanomainen ratkaiseminen; 6. Puuttumattomuus sisäisiin asioihin; 7. Ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittaminen, mukaanluettuna ajatuksen, omantunnon, uskonnon ja vakaumuksen vapaus; 8. Kansojen oikeuksien samanarvoisuus ja niiden itsemääräämisoikeus; 9. Valtioiden välinen yhteistyö; 10. Kansainvälisen oikeuden velvoitteiden tunnollinen täyttäminen.

"Osanottajavaltiot ilmaisevat tahtonsa kunnioittaa ja noudattaa täysin näitä periaatteita, siten kuin ne on esitetty tässä julistuksessa...", sanotaan päätösasiakirjassa.

Helsinglissä julistetut periaatteet vahvistavat 35 maan johtajien arvovallalla vastaavat lainvoimaiset määräykset, jotka on aikaisemmin sisällytetty Neuvostoliiton viime vuosina Ranskan, Saksan liittotasavallan, USA:n, Ison-Britannian, Italian ja Kanadan sekä useiden muiden maiden kanssa solmimiin kahdenkeskisiin sopimuksiin ja muihin asiakirjoihin. NKP:n KK:n poliittisen toimikunnan, SNTL:n korkeimman neuvoston ja SNTL:n ministerineuvoston julkilausumassa "Euroopan turvallisuus- ja yhteistyö konferenssin tuloksista" sanotaan, että "valtioiden välisiä suhteita koskevien periaatteiden tulee luoda vankka perusta aggression ja kaikenlaisen väkivallan poistamiselle kansainvälisistä suhteista Euroopassa".

Periaatteiden julistus on koko ETYK:n lähtökohtana, sanoi Suomen tasavallan presidentti Urho Kekkonen. Vaikka se perustuu Yhdistyneiden Kansakuntien

periaatteisiin ja päämääriin, korosti presidentti, tämä julistus menee pitemmälle kuin YK:n peruskirja, koska siinä on sovellettu näitä periaatteita Euroopan konkreettisiin oloihin, antaa uusia ominaisuuksia valtioiden keskinäissuhteille, antaa täsmällisemmän ja rikkaamman sisällön sellaisille priaatteille kuin valtioiden täysivaltainen tasa-arvoisuus ja niiden yhteistyö.

Palattuaan Euroopasta Washingtoniin USA:n presidentti Gerald Ford lausui, että Yhdysvallat tulee edelleenkin edistämään ETYK:n julistuksessa olevien periaatteiden täydellistä toteuttamista. Samantapaisia lausuntoja ovat esittäneet monet muutkin Helsingin huippukokoukseen osallistuneet korkeimmat johtajat.

Valtioiden keskinäissuhteiden eri puolten lukuisuuden ja sisällön suhteen Helsingin periaatteet ulottuvat muita kansainvälisiä asiakirjoja pitemmälle. Yhdessäkään maanosassa tai millään alueella ei ole vielä koskaan onnistuttu laatimaan laajalti kaikki alat huomioon ottavaa valtioiden menettelytapanormien kokonaissuutta. Tässä mielessä Eurooppa on menestyksellisellä konferenssillaan ottanut tärkeän yhteisen askeleen turvallisuutensa lujittamista kohti ja sitä paitsi antanut muillekin maanosille hyvän esimerkin valtioiden välisten suhteiden rakentamisesta rauhan ja yhteistyön pohjalla.

Helsingissä saavutetuille sopimuksille antaa erikoisen poliittisen merkittävyyden ja moraalisen voiman se, että 35 valtion korkeimmat johtajat ovat vahvistaneet ne allekirjoituksillaan, kuin myös se, että kaikki he lausuivat Finlandia-talon korokkeelta hallitustensa aikovan toteuttaa yhteisesti sovitut määräykset ja noudattaa niitä ulkopolitiikassaan.

Perustelemattomilta näyttävät puheet, että ETYK:n päätökset olisivat toisille maille edullisia ja toisille taas epäedullisia. Kaikki valtiot ja kansat ovat yhtäläisesti kiinnostuneita rauhasta, turvallisuudesta ja yhteistyöstä. "Käytyjen pitkällisten neuvottelujen tulokset ovat sellaiset, että ei ole voittajia eikä voitettuja, hyötyneitä

eikä hävinneitä", lausui L. Brežnev Helsingissä. "Se on järjen voitto. Kaikki ovat hyötyneet yhtäläisesti: Idän ja Lännen maat, sosialististen ja kapitalististen valtioiden kansat, liittojen osanottajat ja puolueettomat, pienet ja suuret. Tämä on kaikkien niiden voitto, joille rauha ja turvallisuus planeetallamme ovat kallisarvoiset."

Kaikki Helsingissä hyväksytyt valtioiden välisten suhteiden periaatteet ovat ensiarvoisen tärkeitä. Silti ei voida olla havaitsematta, että kymmenen periaatteen joukossa on yksi, jonka vaikutus ulottuu erikoisen syvälle sodan ehkäisemistä koskevan ongelman ytimeen. Tämä on rajojen loukkaamattomuuden periaate. Riittää, kun vilkaisemme lukuisten valtakuntien rajojen halkomaa Euroopan karttaa, käsittääksemme tämän kysymyksen merkityksen Euroopalle: useimmat sodat ovat alkaneet nimenomaan aluevaatimuksista, rajapyykkien kaatamisesta. Nimenoman Euroopan sodanjälkeisten rajojen loukkaamattomuuden tunnustaminen mahdollisti muutamia vuosia sitten ratkaisevan siirtymisen jännityksen lientämistä kohti, suhteiden normalisointiin ja yhteistyön laajentamiseen Euroopan sosialististen ja kapitalististen maiden välillä. Nyt tällä alalla on otettu uusi pitkä yhteinen askel. Sen vuoksi on pidettävä konferenssin kaikkien osanottajien voittona, järjen voittona 35 maan sitoumusta, jonka mukaan ne pitävät toistensa sekä kaikkien Euroopan valtioiden rajoja loukkaamattomina ja siksi pidättyvät nyt ja tulevaisuudessa hyökkäämästa näitä rajoja vastaan samoin kuin esittämästä mitään vaatimuksia tai ryhtymästä mihinkään valtaus- tai anastustoimiin, jotka kohdistuvat toisten osanottajavaltioiden alueen johonkin osaan tai koko alueeseen.

Maailman lehdistön kommenteissa todetaan erityisesti sisäisiin asioihin puuttumattomuutta koskevan periaatteen merkitys. Ei ole salaisuus, että yritykset sanella toisille kansoille omat käsitykset niiden elämän

sisäisestä järjestyksestä, puuttuminen niiden sisäisiin asioihin solutusmenetelmin kuuluivat pitkän aikaa erottamattomana osana kylmään ja psykologiseen sotaan, häiritsivät valtioiden välisten suhteiden normalisointia, myrkyttivät kansainvälistä ilmapiiriä. Nyt päätösasiakirja on määritellyt, ettei tällaista menettelyä voida sallia. Neuvostoliitto on katsonut aina, ettei kukaan saa koskaan sanella muille kansoille kuinka niiden on järjestettävä sisäiset asiansa tai millaiset lait niiden on säädettävä. Tämä kuuluu kunkin valtion omaan toimivaltaan. Muunlainen asennoituminen tähän lepää horjuvalla, kansainväliselle yhteistyölle vaarallisella pohjalla.

Tärkeää on todeta, että päätösasiakirjassa on lukuja eräiden poliittisten periaatteiden toteuttamismenetelmistä ja -järjestyksestä, toimenpiteistä luottamuksen lisäämiseksi sekä eräistä turvallisuuden ja aseistariisunnan näkökohdista. Muun muassa on edellytetty ennalta ilmoittaminen sotaharjoituksista, joihin osallistuu enemmän kuin 25 000 miestä. Niinpä vuonna 1976 Neuvostoliitto tiedotti suunnitelluista "Kavkaz"- ja "Sever"-sotaharjoituksista ja kutsui niihin ulkomaisia tarkkailijoita.

Liennytykseen sotilaallisella alalla tähtäävät sellaiset Helsingissä sovitut toimenpiteet kuin tarkkailijoiden kutsuminen sotaharjoituksiin, sotilashenkilöstön, mm. sotilasvaltuuskuntien vaihdon edesauttaminen jne. Yllä luetellut toimenpiteet samoin kuin muutkin aseistariisuntaan liityviä asioita koskevat päätösasiakirjan määräykset ovat tärkeä askel turvallisuuden vahvistamista kohti Euroopassa. Tämä on valtioiden välisen luottamuksen lisäämisen laadullisesti uuden vaiheen alku.

Kiinnitettäköön huomiota vielä yhteen Helsingissä hyväksyttyjen perusluonteisten periaatteiden puoleen. Kysymys on siitä, että ne eivät ole perustana ainoastaan osanottajavaltioiden välisille poliittisille keski-

näissuhteille, vaan myös niiden yhteistyölle kaikilla konkreettisilla aloilla: kaupallis-taloudellisella, tieteellis-teknisellä ja humanistisella alalla. Tasa-arvoinen ja osapuolille edullinen yhteistyö valtioiden, varsinkin yhteiskuntajärjestelmältään erilaisten valtioiden kesken voi tietenkin kehittyä menestyksellisesti vain perusluonteisten poliittisten periaatteiden, mm. täysivaltaisen tasa-arvoisuuden ja toisten sisäisiin asioihin puuttumattomuuden periaatteiden sekä kansainvälisten sitoumusten tunnollisen täyttämisen pohjalla.

Finlandia-talon salissa ja sittemmin myös maailman lehdistössä kiinnitettiin huomiota siihen, että Leonid Brežnev ei ainoastaan arvostanut korkealle päätösasiakirjassa esitettyjä poliittisia periaatteita, vaan myös kehotti toteuttamaan ne. Hyvin tärkeää on julistaa oikeat ja oikeudenmukaiset valtioiden välisten suhteiden periaatteet. Yhtä tärkeää on juurruttaa ne nykyisiin kansainvälisiin suhteisiin, sovelluttaa ne käytäntöön ja tehdä niistä kansainvälisen elämän laki, jota kukaan ei voi rikkoa. Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin korkealta korokkeelta NKP:n KK:n pääsihteeri lausui vielä kerran, että Neuvostoliiton rauhantahtoinen ulkopolitiikka pyrkii nimenomaan tähän. Tämän linjan vahvisti sittemmin Leonid Brežnev NKP:n 25. edustajakokouksessa esittämässään toimintaselostuksessa sekä Euroopan kommunististen ja työväenpuolueiden konferenssissa pitämässään puheessa.

Toisin kuin monet aikaisemmat kansainväliset foorumit ETYK ei pelkästään määritellyt lientymisen oloissa Euroopassa noudatettavien keskinäissuhteiden poliittisia normeja, vaan myös suurelta osalta edisti itse lientymisprosessin aineellistamista, reaalisen sisällön antamista sille. Kuten tunnettua Helsingissä hyväksytyssä päätösasiakirjassa on esitetty selvä ohjelma valtioiden välisten yhteyksien kehittämiselle kaupan ja teollisuuden alalla, on hahmoteltu erinäisiä yhteisprojekteja, määritelty lupaavimmat tieteellis-teknisen yh-

teistyön alat, mm. ympäristönsuojelu. Ensi kerran on monenkeskisellä perustalla sovittu toimenpiteistä kanssakäymisen laajentamiseksi laitosten ja ihmisten kesken tiedonvälityksen, kulttuurin ja opetustoiminnan alalla. Näiden toimenpiteiden realisoimisen tulee tehdä kansainvälinen elämä Euroopassa vireämmäksi, rauhallisemmaksi, kaikkia kansoja ja jokaista yksityistä ihmistä hyödyttäväksi.

Lientymisprosessin alkaminen, lisääntyvä luottamus rauhalliseen huomiseen on johtanut pitkän aikavälin kaupallis-taloudellisten sopimusten solmimiseen Euroopan sosialististen ja kapitalististen maiden kesken. Niinpä Neuvostoliitolla on tällaiset sopimukset Ranskan, Suomen, Saksan liittotasavallan, Italian, Ison-Britannian ja eräiden muiden kapitalististen maiden kanssa.

Konferenssin osanottajamaat viitoittivat päätösasiakirjassa laajan toimenpideohjelman kaupallis-taloudellisen yhteistyön laajentamiseksi. Se käsittää mm.: kaupallisten järjestöjen, yhtiöiden ja pankkien yhteyksien laajentamisen, kauppatoimien helpottamisen, tarvittavien tietojen vaihdon, kansainvälisen standardisoinnin laajentamisen, välimiesmenettelyn edistämisen jne. Erityisesti mainitaan, että osanottajavaltiot tulevat pyrkimään siihen, että vähitellen poistetaan kaikenlaiset esteet kaupan kehittämisen tieltä, ja todetaan, että kaupan kehittämistä on omiaan edistämään suosituimmuusperiaatteen soveltaminen.

Yhtä laaja ohjelma viitoitettiin Helsingin päätösasiakirjassa valtioiden tieteellis-teknisen yhteistyön alalla. Todetaan muun muassa seuraavat lupaavimmat yhteistyön alat: maatalous, voimatalous, kuljetusteknologia, fysiikka, kemia, tietokone-, viestintä- ja informaatio-tekniikka, lääketiede ja terveydenhoito sekä avaruustutkimus.

Erityinen päätösasiakirjassa lueteltujen toimenpiteiden kompleksi koskee Euroopan ja Pohjois-Amerikan

Tässä on suunniteltu yhteistyö ilman, maaperän ja vesien saastumisen estämiseksi, luonnon suojelemiseksi ja luonnonsuojelualueiden järjestämiseksi, ympäristön tilan parantamiseksi asuma-alueilla jne.

Tämä ohjelma tarjoaa tietenkin reaalisia etuja kaikille Euroopan kansoille ja jopa jokaiselle yksityiselle eurooppalaiselle. Yhtä tärkeää taas on se, että sen toteuttaminen laskee perustan lientymiskehitykselle ja viime kädessä edistää rauhan ja turvallisuuden lujittumista.

Kosketellessaan Euroopan kommunististen ja työväenpuolueiden konferenssissa pitämässään puheessa sosialististen ja kapitalististen maiden välisen kaupan kasvua, niiden tuotannollista yhteistyötä sekä tieteellisteknistä kanssakäymistä Leonid Brežnev totesi, että ETYK:n päätökset ovat jo edistäneet ja edistävät edelleenkin Euroopan rauhanomaisen yhteistyön aineellisen kudoksen, liennytyspolitiikan aineellisen perustan luomista. Euroopan kommunistien kehotus aktivoida ja laajentaa tätä työväenluokan ja laajojen väestöjoukkojen perusetujen mukaista yhteistyötä on saanut osakseen kannatusta kaikissa Euroopan maissa.

KULTTUURIN KIELI – YHTEISYMMÄRRYKSEN KIELI

Kulttuuritoiminnalla ei ole vielä koskaan historiassa ollut niin huomattavaa sijaa kuin nykyään käytännöllisesti katsoen joka maassa ja kansainvälisissä suhteissa. Tähän on useita syitä.

Ensimmäinen ja tärkein niistä liittyy niihin XX vuosisadalla tapahtuneisiin ennennäkemättömiin sosiaalisiin muutoksiin, jotka ovat muuttaneet koko maailmankuvaa. Vuonna 1917 Venäjällä tapahtunut Lokakuun suuri sosialistinen vallankumous aloitti uuden luvun maailmanhistoriassa, ja nykyään sosialismin lippu liehuu voitokkaana maapallon valtavan osan yllä – Kaakkois-Asiasta Latinalaiseen Amerikkaan. Ja kaikkialla – oli sitten kyseessä Neuvostoliitto, Kuuban tasavalta tai Vietnamin sosialistinen tasavalta – sosialismi ei ole aiheuttanut yksinomaan yhteiskuntajärjestyksen ja yhteiskunnan aineellis-teknisen perustan perinpohjaista uusimista, vaan myös kulttuurivallankumouksen, laajojen kansanjoukkojen henkisen heräämisen. Voidaan liioittelematta sanoa, että sosialismi on raivannut sadoille miljoonille ihmisille tien kulttuuriin.

Kansallisen vapautusliikkeen nousu viime vuosikymmeninä on tuonut maailman kartalle lukuisia nuoria itsenäisiä valtioita. Niinpä sitten Yhdistyneiden Kansakuntien muodostamisen (1945) sen jäsenmäärä on kasvanut 50:stä 144:ään lähinnä Afrikan ja Aasian uusis-

ta maista. Tuolla valtavalla alueella, jota nimitetään kolmanneksi maailmaksi, tapahtuu tärkeitä sosiaalispoliittisia, taloudellisia, henkisiä ja sivistyksellisiä prosesseja, tehdään suuria ponnistuksia kolonialismilta perinnöksi jääneen lukutaidottomuuden poistamiseksi ja kansallisen kulttuurin elvyttämiseksi.

Emme voi liioin olla mainitsematta sitä nopeuttavaa vaikutusta, joka tieteellis-teknisellä kumouksella, mm. rajulla edistyksellä joukkotiedotusvälineiden alalla on kulttuurin kehitykseen. Vain muutamia vuosikymmeniä sitten television keksiminen aiheutti sensaation, ja nykyään tuo "taikalaatikko" valloittaa maapalloa: maailmassa on jo noin 300 miljoonaa televisiota ja toista miljardia ihmistä katsoo televisiolähetyksiä. Radiolla on vielä laajempi kuulijakunta: maailmassa on noin 22 000 radioasemaa ja n. 800 miljoonaa vastaanotinta. Kun lisätään tiedot maailmassa toutettavista elokuvista, painettavista kirjoista, aikakausjulkaisuista, sanomalehdistä jne., niin ei ole vaikea kuvitella millaiseksi henkisen toiminnan ja kansojen kulttuuriyhteyksien välikappaleeksi joukkotiedotusvälineet ovat muodostuneet.

Mielenkiintoisia tietoja ihmiskunnan aineellisen ja henkisen kehityksen nopeutumisesta tieteellis-teknisen edistyksen vaikutuksesta on esittänyt eräässä kirjassaan amerikkalainen sosiologi Toffler. Hänen laskelmiensa mukaan maailmassa on viime 50 000 vuoden aikana elänyt 800 ihmispolvea. Ensimmäiset 650 eli luolissa. Vasta 70 sukupolvea sitten ilmaantui kirjoitus ja 6-7 sukupolvea sitten painettu sana, kirja. Ihmiset ovat tunteneet sähkön vain kahden viime ihmispolven aikana kun taas radio ja televisio ovat tulleet laajaan käyttöön itse asiassa vasta tämän sukupolven aikana. XX vuosisadalla ihmiset käyttävät enemmän energiaa kuin ennen meitä kaikki sukupolvet yhteensä, me saamme monin verroin enemmän tietoja kuin esivanhempamme ja sitä paitsi tämän informaation mää-

rä kaksinkertaistuu suunnilleen 15 vuodessa. Kaikista ihmiskunnan historian aikana eläneistä tiedemiehistä ja tieteenharjoittajista 90 % elää meidän päivinämme. Asiantuntijat väitelkööt näiden tietojen tarkkuudesta – meille taas on tärkeintä ihmiskunnan aineellisen ja kulttuurillisen kehityksen kiistaton yhteenkuuluvuus. Rinnan sosiaalisten kumousten ja kansallisen vapautusliikkeen nousun kanssa tieteellis-tekninen edistys edesauttaa valtavassa määrin sitä mitä V. I. Lenin nimitti maailman kehityksen "suureksi nopeutumiseksi". [1]

Jo Karl Marx ja Friedrich Engels totesivat objektiivisen lainomaisuuden, jonka mukaan kulttuuriyhteydet muuttuvat tärkeimpiin kuuluvaksi henkisen kanssakäymisen kanavaksi. "Vanhan paikallisen ja kansallisen sulkeutuneisuuden ja oman tuotannon tuotteiden varassa elämisen tilalle tulee kansojen kaikinpuolinen yhteys ja kaikinpuolinen riippuvaisuus toisistaan", kirjoittivat he Kommunistisen Puolueen Manifestissa. "Tämä koskee niin aineellista kuin henkistä tuotantoa. Eri kansakuntien henkiset tuotteet tulevat yhteiseksi omaisuudeksi, kansallinen yksipuolisuus ja rajoittuneisuus käyvät yhä mahdottomammiksi..." [2] Näiden sanojen paikkansapitävyyden on vahvistanut ihmiskunnan koko nykykehitys.

Nykyisissä kansainvälisissä suhteissa kulttuuriyhteyksillä on tärkeä sija, ja sitä paitsi yhä useammat maat liittyvät mukaan kansainväliseen sivistykselliseen kanssakäymiseen, se laajenee määrällisesti ja vilkastuu. Kulttuuriyhteydet muodostuvat tärkeäksi osaksi valtioiden ulkopolitiikkaa, hallitusten välisten neuvottelujen ja sopimusten kohteeksi, niitä käsittelevät tähän tarkoitukseen erityisesti perustetut kansainväliset järjestöt.

---

[1] V. I. Lenin. Teokset, 33, osa, s. 336.

[2] K. Marx ja F. Engels. Kommunistisen Puolueen Manifesti, Petroskoi, 1949, s. 43.

Jo kauan sitten on todettu lainomaisuus: kulttuuriyhteyksien voimaperäisyys riippuu välittömästi valtioiden välisten poliittisten suhteiden tilasta, niiden keskinäisestä luottamuksesta ja yhteisymmärryksestä. Tämä pitää semminkin paikkansa eri yhteiskunta- ja poliittisiin järjestelmiin kuuluvien valtioiden suhteen. Ei ole salaisuus, että sosialismilla ja kapitalismilla on olennaisesti toisistaan poikkeavat käsitykset kulttuurista, ja sen vuoksi tämä ala voi olla sekä antoisan yhteistyön kenttänä että kärkevän ideologisen taistelun tantereena.

Siitä ei ole kauankaan, kun sosialististen ja kapitalististen maiden kärkevän konfrontaation kaudella kylmä sota jäädytti myös niiden väliset kulttuuriyhteydet. Kuinka kansainvälisen kulttuurielämän kuva onkaan viime vuosina muuttunut. Ulkomaiset taiteilijat esiintyvät yhä useammin Neuvostoliiton eri kaupungeissa, kuulut neuvostoliittolaiset yhtyeet konsertoivat New Yorkin, Pariisin ja Tokion salien näyttämöillä, elokuvien ja televisio-ohjelmien vaihto kasvaa, järjestetään satoja kiinnostavia näyttelyjä, kymmenet tuhannet kulttuurin alalla toimivat henkilöt osallistuvat vuosittain kansainväliseen kulttuurilliseen kanssakäymiseen.

Kaikki nämä ihmisiä ilahduttavat muutokset ovat käyneet mahdollisiksi liennytyspolitiikan menestyksen, rauhanomaisen rinnakkainolon periaatteiden yhä huomattavamman vakiintumisen ja yhteiskuntajärjestelmältään erilaisten valtioiden keskinäisesti edullisen yhteistyön kehityksen ansiosta.

Neuvostoihmiset ovat pitäneet ja pitävät taiteellisten ja henkisten saavutusten vaihtoa, kansojen keskinäistä henkistä rikastuttamista tärkeänä edellytyksenä hyväntahtoisuuden ja yhteistyön ilmapiirin aikaansaamiselle kansainvälisiin suhteisiin, tärkeänä kestävää rauhanomaista rinnakkainoloa edistävänä tekijänä. Tämä asenne juontuu itse sosialismin olemuksesta, sille ominaisis-

ta internationalistisista humanistisista ihanteista eikä mikään voi sitä muuttaa.

Tiedämme kuinka vallankumouksen ensimmäisinä vaikeina vuosina V. I. Lenin ja neuvostohallitus pitivät suurimerkityksisenä kulttuuriarvojen, museoiden ja taideteosten säilyttämistä; pääsy niiden luo avattiin mitä laajimmille kansanjoukoille.

Samaan aikaan kun vallankumouksen viholliset sekä omassa maassa että ulkomailla huusivat hysteerisesti, että "bolševikit turmelevat kulttuurin" neuvostohallitus ei säälinyt silloisia niukkoja varojaan kulttuurimuistomerkkien pelastamiseksi, museoiden korjaamiseksi, kirjallisuuden julkaisemiseksi ja lukutaidon opettamiseksi työläisille ja talonpojille. Kommunistisen puolueen ja Neuvostovaltion periaatteellisen linjan perustaksi uuden sosialistisen kulttuurin rakentamisessa otettiin seuraavat V. I. Leninin ohjeet proletaarisen ja yleismaailmallisen ja yleisinhimillisen kultuurin keskinäissuhteista: "Ellemme käsitä selvästi, että proletaarinen kulttuuri voidaan luoda vain sillä pohjalla, että tunnetaan tarkoin koko ihmiskunnan kehityksen luoma kulttuuri, että muokataan se uudestaan –, ellemme käsitä sitä, emme voi ratkaista tätä tehtävää. Proletaarinen kulttuuri ei ole hypännyt esiin mistään tuntemattomasta paikasta... Proletaarisen kulttuurin täytyy olla niiden tietovarjoen lainmukaista kehittämistä, joita ihmiskunta on luonut kapitalisten yhteiskunnan, tilanherrain yhteiskunnan, virkavaltaisen yhteiskunnan sorron alaisuudessa..." Ja edelleen Lenin sanoi neuvostonuorison puoleen kääntyen: "Kommunistiksi voi tulla vasta sitten, kun on rikastuttanut muistiaan kaikkien niiden tietorikkauksien tuntemuksella, joita ihmiskunta on luonut." [1]

Neuvostovallan eteen tällä alalla silloin nousseen tehtävän mittavuutta osoittaa mm. se, että yli 70%

---

[1] V. I. Lenin, Teokset, 31. osa, s. 273.

vallankumousta edeltäneen Venäjän väestösta oli lukutaidotonta, ja niin sanotuilla kansallisilla laitamilla lukutaidottomuus oli käytännöllisesti katsoen 100-prosenttista. Noin 40 kansallisuudella ei ollut ylipäänsä omaa kirjoitustaan. Lokakuun suuren vallankumouksen jälkeen poistettiin lyhyessä ajassa lukutaidottomuus, voitettiin kulttuurillinen jälkeenjääneisyys, Neuvostoliiton väestöstä tuli kauttaaltaan lukutaitoista, luotiin uusi sosialistinen kulttuuri, josta on tullut koko kansan omaisuutta.

Jo kohta vuoden 1917 jälkeen huomattavimmat länsimaisen kulttuurin alalla toimivat henkilöt tajusivat nuoren sosialistisen tasavallan kulttuuritoiminnan merkityksen ja mittavuuden. Kirjassaan "Venäjä pimeydessä" Herbert Wells kirjoitti: "Tuolla käsittämättömällä Venäjällä, sotivassa, viluisessa, nälkäisessä, loputonta puutetta kokevassa maassa on ryhdytty sellaiseen kirjallisuusaloitteeseen, jollaisen toteuttaminen vauraassa Englannissa ja vauraassa Amerikassa ei ole nykyään ajateltavissakaan... Nälkään nääntyvällä Venäjällä ihmiset tekevät käännöksiä; heidän kääntämiään kirjoja painetaan, ja ne voivat tutustuttaa uutta Venäjää maailmankirjallisuuteen tavalla, johon ainoallakaan muulla kansalla ei ole mahdollisuutta."

Rinnan diplomaattisen ja taloudellisen saarron kanssa länsivaltojen hallitsevat piirit yrittivät järjestää Neuvosto-Venäjän "kulttuurisaarron". Tuo aie epäonnistui. Kun kapitalististen maiden virallinen propaganda ryhtyi laajaan parjauskamppailuun Neuvostomaata vastaan, nuorta valtiota ryhtyivät puolustamaan maailmankuulut kulttuuripersoonat: Bernard Shaw, Romain Rolland, Theodore Dreiser, Rabindranath Tagore ja monet muut.

Jo vuosina 1922-24 Moskovan taiteellinen teatteri kävi laajalla kiertueella Länsi-Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa. Vuonna 1923 Moskovassa, Leningradissa ja Saratovissa oli esillä 500 tunnettujen saksalaisten

taiteilijoiden teosta. Vuonna 1925 Euroopassa oli kiertueella Moskovan kamariteatteri. Vuonna 1926 Pariisin taidenäyttelyssä esitettiin ensimmäinen neuvostoliittolainen täysimittainen elokuva, joka voitti Suuren kultamitalin. Se oli Sergei Eisensteinin "Panssarilaiva 'Potemkin' ".

Vuonna 1927 ensimmäisissä kansainvälisissä Chopin-kilpailuissa, jotka pidettiin Varsovassa, neuvostoliittolainen pianotaiteilija Lev Oborin, voitti ensimmäisen palkinnon. Suurta suosiota ulkomailla saavutti neuvostoliittolaisten säveltäjien S. Prokofjevin, D. Šostakovitšin, N. Mjaskovskin, A. Hatšaturjanin ja muiden musiikki. Šostakovitšin ensimmäisen sinfonian esitystä johtivat maailman kuulut Toscanini ja Stokowski.

Jo vuonna 1925 perustettiin uusi järjestö, Neuvostoliiton ja ulkomaiden kulttuuriyhteyksien seura (VOKS). Siitä tuli monissa muissa maissa erityisesti tähän tarkoitukseen perustettujen seurojen kanssa ylläpidettävien kulttuuriyhteyksien keskus. Vuonna 1925 tällaisia seuroja oli ulkomailla 40, niiden luku kasvoi nopeasti.

Neuvostoliiton ja muiden maiden tieteellisten yhteyksien tilaa tuona kautena osoittaa esimerkiksi tällainen seikka: syyskuussa 1925 SNTL:n tiedeakatemian 200-vuotisjuhlatilaisuuksiin saapui 124 tiedemiestä 24:stä Euroopan, Amerikan ja Aasian maasta. Huomattavan panoksen tällaisten yhteyksien kehitykseen antoivat maailman tieteen huomattavat persoonallisuudet norjalainen tiedemies ja tutkimusretkeilijä Fridtjof Nansen, saksalainen fyysikko Max Planck, tanskalainen atomifyysikko Niels Bohr ja monet muut, jotka kävivät Neuvostoliitossa moneen otteeseen luennoimassa ja solmimassa suhteita neuvostoliittolaisiin kollegoihinsa.

Sodanedellisinä vuosina Neuvostoliitossa kävivät Henri Barbusse, Romain Rolland, Bernard Shaw, Lion Feuchtwanger, Martin-Andersen Nexö, Rabindranath Tagore ja monet muut ansiokkaat kirjailijat. Neuvosto-

liitossa vierailivat tunnetut orkesterinjohtajat ja esittäjät – Oscar Fried, Bruno Walter, Arthur Rubinstein, Jasha Heifetz, Marian Anderson ja muut. Monilla heistä oli suotuisa vaikutus neuvostoliittolaisen musiikkikulttuurin kehitykseen.

Monissa maissa esitettiin 30-luvulla suurella menestyksellä elokuvia, joita nykyään pidetään jo klassisina: "Tšapajev", "Olemme Kronstadtista", "Baltian valtuutettu", "Pietari Suuri" ja monia muita. Neuvostoliitossa esitettiin monia ulkomaisia elokuvia.

Toisen maailmansodan jälkeen USA:n ja muiden imperialistivaltojen hallitsevat piirit, jotka pyrkivät maailmanherruutensa pystyttämiseen ja olivat huolestuneita Neuvostoliiton mahdin ja kansainvälisen vaikutuksen kasvusta, Itä-Euroopan ja Aasian maiden kansandemokraattisten vallankumousten pelästyttäminä ottivat aseistukseensa aggressiiviset neuvostovastaiset kommunismin "pidättämisen" ja "takaisinheittämisen" opit, aloittivat hillittömän asevarustelun, ympäröivät sosialistiset maat sotaliittojen järjestelmällä, lukuisilla sotilastukikohdilla, kehittivät sosialistista maailmanjärjestelmää vastaan totaalisen "psykologisen sodan". Lännen ja Idän väliset kulttuuri-, tiede- ja yhteiskunnalliset yhteydet tyrehtyivät itse asiassa olemattomiin.

Tällainen luonnoton tilanne ei voinut kuitenkaan jatkua ikuisesti. Sitä mukaa kuin Neuvostoliiton ja muiden sosialististen maiden ulkopoliittisen linjan vaikutuksesta ja yleismaailmalliseksi kehittyneen rauhanliikkeen painostuksesta imperialismin aggressiiviset opit kärsivät tappioita, Lännen ja Idän väliset kulttuuri-, tiede- ja turistiyhteydet alkoivat jälleen laajeta. Vuonna 1955 VOKS ylläpiti yhteyksiä 48 maan kulttuuripiireihin, neuvostoliittolaiset urheilijat kilpailivat 50 maan urheilijoiden kanssa ja neuvostoliittolaisilla nuorisojärjestöillä oli yhteydet 70 maan nuorisoon. Yksistään vuonna 1955 ulkomailla kävi noin 600 eri neuvostoliittolaista valtuuskuntaa.

Lähes kymmenvuotisen väliajan jälkeen länsimaat "keksivät" jälleen neuvostokulttuurin ja -taiteen. Länsimaiset lehdet kirjoittivat kuin ihmeestä Galina Ulanovan, David Oistrahin, Emil Gilelsin, Bolšoi-teatterin baletin, Igorj Moisejevin kansantanssiyhtyeen, Sergei Obrastsovin nukketeatterin, Gruusian, Uzbekistanin, Ukrainan ym. yhtyeiden suurenmoisista vierailuesityksistä.

Edistääkseen kansainvälisiä kulttuuriyhteyksiä, niiden laajentamiseksi ja saamiseksi säännöllisiksi Neuvostohallitus ryhtyi solmimaan vastaavia hallitusten välisiä sopimuksia.

Muiden yhteistyötä koskevien asiakirjojen ohella tällaisia sopimuksia solmittiin 50-luvun lopulla USA:n, Ison-Britannian, Saksan liittotasavallan, Italian ja useiden muiden maiden kanssa. uVoteen 1965 mennessä Neuvostoliitolla oli tällaiset hallitusten väliset sopimukset 51 ja v. 1975 mennessä yli 80 valtion kanssa.

Puolueemme pitää ihmiskunnan luomien henkisten arvojen kehittämistä yhtenä sosialistisen kulttuurin tärkeimmistä tehtävistä. NKP:n ohjelmaan on kirjoitettu: "Puolue pitää välttämättömänä laajentaa Neuvostoliiton ja muiden sosialistiseen järjestelmään kuuluvien maiden sekä muiden maiden kulttuuriyhteyksiä tieteen ja kultturin saavutusten keskinäistä vaihtoa ja yhteisymmärrystä edistääkseen kansojen ystävyyttä."

Neuvostoliiton ja muiden sosialististen maiden väliset kulttuuriyhteydet ovat 10 viime vuoden aikana kasvaneet lähes kolminkertaisesti ja käsittävät nykyään noin puolet Neuvostoliiton kaikesta kansainvälisestä kulttuurivaihdosta.

Neuvostoliitto kiinnittää paljon huomiota sen ja kehitysmaiden kulttuuriyhteyksiin, näiden auttamiseen tieteen, opetuksen ym. alalla.

Neuvostoliitto kuuluu yli 250 kansainväliseen kulttuurijärjestöön. Neuvostoliittolaiset kulttuurialan työntekijät ja tiedemiehet ovat viime vuosina osallistuneet

yli 500:een tämän alan kansainväliseen konferensiin ja kongressiin.

NKP:n 24. edustajakokouksesta kuluneina vuosina on tehty paljon kulttuuriyhteyksien kehittämiseksi kehittyneiden kapitalististen maiden kanssa. Neuvostoliiton sekä USA:n, Saksan liittotasavallan ja muiden kapitalististen maiden valtioiden välisten suhteiden yleisessä normalisoimisessa samoin kuin Neuvostoliiton ja Ranskan yhteistyön laajenemisessa kulttuuriyhteyksillä on jatkuvasti ollut varsin huomattava sija.

Esimerkiksi Washingtonissa kesäkuussa 1973 allekirjoitettu Neuvostoliiton ja USA:n välinen yleissopimus kosketuksista, vaihdoista ja yhteistyöstä käsittää sellaiset kulttuuriyhteyksien alat (laajassa mielessä) kuin: teatteri-, musiikki- ja tanssiyhtyeiden, orkesterien sekä muiden näyttelijä- ja taiteilijaryhmien ja yksityisten esittäjien vaihto; näytelmä- ja dokumenttielokuvien oston ja vuokrauksen laajentaminen, elokuvaensiesitysten ja elokuvaviikkojen järjestäminen, elokuvatyöntekijäin valtuuskuntien vaihto; radio- ja televisioelokuvien vaihto ja niiden yhteinen tuotanto; kirjojen, aikakausjulkaisujen ja sanomalehtien vaihto kirjastojen, yliopistojen ja kahden maan muiden järjestöjen kesken, "Soviet Life'n" levittäminen USA:ssa ja "America"-lehden levittäminen Neuvostoliitossa, lehtimiesten, kustantajien ja kirjallisuuden kääntäjien matkat; näyttelyiden ja museokokoelmien vaihto: arkkitehtien, näytelmäkirjailijain, taidehistorioitsijoiden, säveltäjien, musiikintutkijoiden, näyttämöohjaajien, kirjailijoiden ja taiteilijoiden vuorovierailut; ylioppilaiden, jatko-opiskelijoiden sekä professorien vaihto luennoimista ja tieteellistä harjoittelua varten; keskinäinen apu venäjän ja englannin kielen opiskelussa; oppikirjojen ja historiallisen kirjallisuuden vaihto, nuoriso-, nais- ja muiden kansalaisjärjestöjen sekä urheilijoiden, turistien ym. vaihto.

Jatkona tälle sopimukselle laadittiin konkreettinen

ohjelma vuosiksi 1974-76, jossa edellytetään vaihdettavaksi vähintään 10 suurta esittäjäyhteyttä ja 35 yksityistä esittäjää kummaltakin taholta, 40 jatko-opiskelijaa ja nuorta tiedemiestä, 30 vieraiden kielten opettajaa, 10 professoria ja yliopistojen opettajaa tieteellistä työskentelyä varten 3 – 6 kuukauden ajaksi, näyttelyjä ja museoesineitä jne.

Tämä kaikki osoittaa kuinka suuria mahdollisuuksia on olemassa eri yhteiskunta- ja poliittisiin järjestelmiin kuuluvien kansojen henkisen kanssakäymisen laajentamiselle, kun se perustetaan keskinäisen kunnioituksen periaatteille ja pidetään suuntimena yhteisymmärrystä ja yhteistyön lujittamista.

Yhdysvalloissa ovat viimeksi kuluneen kahden vuoden aikana vierailleet Bolšoi-teatterin ooppera- ja balettiryhmät, Leningradin filharmonian sinfoniarkesteri ym. . Neuvostoliitossa ovat vierailleet washingtonilainen "Arena Stage"-teatteri, San Franciscon sinfoniaorkesteri, Holliday on Ice -jääbaletti, New York Jazz Repertory'n ja Roy Clark Country Showin viihdeyhtyeet ym. Neuvostoliitossa saavutti suuren yleisömenestyksen näyttely "100 taulua Metropolitan-museosta", ja monissa USA:n kaupungeissa miljoonat amerikkalaiset kävivät katsomassa Neuvostoliiton alueella muinaisaikoina luotujen taideteosten näyttelyä.

Kahden maan radio- ja televisiojärjestöjen väliset yhteydet laajenevat. Tämän suhteen on sovittu SNTL:n ministerineuvoston radio- ja televisiokomitean ja suurimpien amerikkalaisten yhtymien NBC:n, CBS:n ja ABC:n kesken.

Yhdysvalloissa vierailivat "kuusi sulotarta" – parhaat neuvostoliittolaiset voimistelijattaret, Münchenin olympialaisten voittajat. Heidän esityksillään oli loistava menestys, joka lisäsi huomattavasti amerikkalaisten kiinnostusta telinevoimistelua kohtaan. Erikoista suosiota saavutti nuori neuvostoliittolainen voimistelijatar Olga Korbut, joka kutsuttiin USA:han toistamiseen.

Yhdysvaltojen eri kaupungeissa perustettiin 500 Olga Korbutin voimistelukerhoa. Neuvostoliittolaisten voimistelijattarien esiintymiset USA:ssa muodostuivat amerikkalaisten ystävyyden osoitukseksi maata ja kansaa kohtaan, joka on kasvattanut tällaisia mainioita mestareita.

Neuvostoliitolla on nykyään sivistykselliset ja tieteelliset suhteet kaikkiaan yli 120 maahan. Neuvostoliiton ja ulkomaiden kulttuurivaihtoon osallistuu vuosittain noin 40 000 kulttuurin ja taiteen alalla toimivaa henkilöä, tiedemiestä ja opettajaa. Vuosittain ulkomailla käy yli 200 neuvostoliittolaista yhtyettä ja näyttelijäryhmää. Neuvostoliittolaisen kulttuurin ja taiteen saavutusten esittely laajenee maantieteellisesti vuosi vuodelta, neuvostoliittolaisten konserttien, näytelmien ja näyttelyjen yleisö kasvaa. Niissä käy vuosittain yli 25 miljoonaa henkeä, ja kymmenet miljoonat ihmiset katselevat neuvostoliittolaisten taiteilijoiden esityksiä TV:n välityksellä.

Toisaalta lukuisat ulkomaiset näyttelijäryhmät vierailevat vuosittain Neuvostoliitossa. Vuoden 1975 kuluessa ne antoivat 6000 konserttia 92 kaupungissa kaikissa 15 liittotasavallassa. Neuvostoliitossa ovat viime vuosina vierailleet "Comédie Francaise" (Ranska), Stratfordin draamateatteri (Kanada), tanskalainen baletti, Wienin ooppera, Milanon La Scala, Pariisin Grand Opéra, Lontoon sinfoniaorkesteri, Suomen Kansallisteatteri, Ranskan kamariorkesterit, espanjalaiset balettitanssijat, Baijerin draamateatterin näyttelijät Münchenistä, Kuninkaallinen Shakespeare-teatteri, Münchenin filharmonian sinfoniaorkesteri, Stutgardtin baletti jne. Neuvostoliiton yliopistoihin ja korkeakouluihin saapuu yhä enemmän ylioppilaita, jatko-opiskelijoita ja harjoittelijoita sosialistisista, kehitys- ja kapitalistisista maista (heitä on tällä hetkellä yli 35 000).

Neuvostoliittolaiset oppilaitokset antavat suurta apua ulkomaisille venäjän kielen opiskelijoille. Venä-

jää opiskellaan nykyään ainakin 90 maassa. Vuosittain Neuvostoliitossa käy erityisesti järjestettävillä kursseilla ja harjoittelemassa venäjää käytännössä useita tuhansia ulkomasia opettajia ja opiskelijoita.

Joukkoluontoisimpia kansojen keskinäisen henkisen rikastuttamisen keinoja on ulkomaisen kirjallisuuden julkaiseminen. UNESCO:n julkaisemien tietojen mukaan Neuvostoliitto on vierailta kieliltä tehtyjen käännösten ja painosten määrän suhteen ensimmäisellä sijalla. Neuvostovallan aikana on julkaistu yli 100:n maan kirjailijoiden tuotteita. Heidän joukossaan on 1200 sosialististen valtioiden, 325 USA:n, 316 Englannin, 132 Italian, noin 500 Aasian ja Afrikan maiden kirjailijaa jne. UNESCO:n antamien tietojen mukaan Neuvostoliitossa julkaistaan käännöksiä 9 kertaa enemmän kuin Englannissa ja 4 kertaa enemmän kuin USA:ssa. Yksistään USA:n kirjailijoiden kaunokirjallisia tuotteita on neuvostovallan aikana painettu n.160 miljoonaa kappaletta 55:llä Neuvostoliiton kansojen kielellä.

Neuvostokansalaisten tutustuminen parhaisiin ulkomaisiin kirjallisiin teoksiin alkaa kirjaimellisesti lapsena, silloin, kun miljoonat lapset saavat nauttia Andersenin, Grimmin veljesten, Perrault'n ja Hoffmannin ihmeellisten satujen taikavoimasta. Esimerkiksi Hans Christian Andersenin satuja on julkaistu Neuvostoliitossa 41 kielellä yhteensä yli 42 miljoonaa kappaletta.

Voidaan liioittelematta sanoa, esttä monet, sanokaamme, ranskalaisen kirjallisuuden klassikot ovat Neuvostoliitossa paremmin tunnettuja kuin heidän kotimaassaan, ja heidän teoksiaan julkaistaan suuremmin painoksin kuin itse Ranskassa. Niinpä Victor Hugon kirjoja on julkaistu Neuvostoliitossa 462 kertaa 4 kielellä yhteensä 24 793 000 kpl.; Honore de Balzacin teoksia 303 kertaa 19 kielellä yhteensä 24 703 000 kpl.; Emile Zolan kirjoja 16 kielellä yhteensä 19 964 000

kpl.; Shendhalin ja Prosper Merimen teoksia monilla kielillä ja samoin miljoonapainoksin.

Rinnan klassisten teosten kanssa on julkaistu myös monien ranskalaisten nykykirjailijoiden tuotteita mitä erilaisimmilta kirjallisuussuunnilta alkaen Herve Bazinista, Armand Lanoux'sta ja Robert Sabatier'stä Natali Sarrotiin, Michel Butorin ja Georges Simenoniin.

Yksistään 1975 Neuvostoliitossa ilmestyi 43 ranskalaisten tekijöiden kirjaa painosmäärältään 2 363 000 kpl.

Mitä tulee neuvostokirjallisuuden käännöksiin Ranskassa, niin enempää tekijöiden lukuisuudelta kuin painosmäärältä ne eivät voi vetää vertoja yllä esitettyihin lukuihin.

Mikä muu maa voisi kehua julkaisseensa 200-osaisen "Maailman kirjallisuuden kirjaston", joista 120 osaa käsittää ulkomaisten kirjailijoiden teoksia? Neuvostoliiton kirjailijaliiton erityisen kuukausijulkaisun "Inostrannaja literaturan" (painos yli 6000 000 kpl.) tarkoituksena on yksinomaan ulkomaisten kirjallisuusuutuuksien tunnetuksitekeminen. Sitä paitsi ilmestyvät kuukausijulkaisut Vsesvit (ukrainaksi) ja Looming (eestiksi), jotka samoin julkaisevat ulkomaisen kirjallisuuden tuotteita.

Mainittujen lisäksi ilmestyy aikakausjulkaisu "Ulkomainen nykykaunokirjallisuus", jossa julkaistaan vuosittain noin 600 kirjaesittelyä ja arvostelua.

Samaan aikaan, niinikään UNESCO:n tietojen mukaan, yli 50 maassa julkaistaan vuosittain noin 2500 neuvostoliittolaisten tekijöiden kirjaa. Niinpä ei ole sattuma, että nimenomaan Neuvostoliitto teki aloitteen, jonka mukaan UNESCO julisti vuoden 1972 Kansainväliseksi kirjavuodeksi. Maailman kansalaispiirit kannattivat aktiivisesti tuota toimenpidettä, jonka tarkoituksena oli kirjan merkityksen lisääminen tiedonlähteenä, rauhan ja humanismin välikappaleena.

Elo-syyskuussa 1975 pidettiin Moskovassa kansainvälinen kirjanäyttely jonka tunnus oli: "Kirja rauhan

ja edistyksen palveluksessa". Siihen osallistui 500 kustannusliikettä yli 40 maasta. Näyttelyssä kävi yli 750 000 henkeä. Se auttoi kanssakäymisen laajentamista eri maiden kustannusliikkeiden kesken, edisti kirjallisuuden roolin voimistamista taistelussa rauhan puolesta, kommunismin ja edistyksen ylevien ihanteiden vakiinnuttamista kansainvälisessä kanssakäymisessä.

Samaa voisimme kertoa muistakin sosialistisista maista, joissa kaikissa kiinnitetään suurta huomiota kulttuurin kehittämiseen. Jo kauan sitten on yleisesti tiedossa, että sosialististen maiden asukkaat ovat maailman eniten lukevaa väestöä. Taloudellisen Keskinäisavun Neuvostoon kuuluvissa sosialistissa maissa painettiin v. 1974 yli 2200 miljoonaa kirjaa eli 350 miljoomaa enemmän kuin v. 1970. Jos jaetaan Neuvostoliiton kirjastojen varantojen kirjamäärä maan asukasluvulla, niin niissä on kutakin sataa asukasta kohden 1363 kirjaa.

Nämä numerot kuvastavat kulttuurin korkeaa kehitystasoa sosialismin vallitessa ja samalla todistavat perättömiksi länsimaisen porvarillisen propagandan väitteet, että sosialististen maiden kansat eivät muka "pääse riittävässä määrin tutustumaan" kulttuuriarvoihin, että ne "on eristetty yleismaailmallisesta kulttuurista" jne. Jokainen ajatteleva ihminen käsittää selvästi, että yhteiskunnan henkinen kehitys ei voi nykyvaiheessa sulkeutua kansallisiin rajoihin, että se edellyttää voimaperäistä kanssakäymistä muiden maiden kansojen kultuurin kanssa, että jokaisessa sosialististen maiden elokuvateatterissa esitetään kansallisten elokuvien ohella myös ulkomaisia, että jokaisessa kirjastossa on ulkomaisten kirjailijoiden tuotteita, että jokaisen teatterin ohjelmistossa on ulkomaisten näytelmäkirjailijain teoksia jne.

AATTEIDEN TAISTELUN TANNER

Neuvostovallan linjan jännityksen lientämiseen ja kansainvälisen yhteistyön jatkuvaan kehittämiseen rauhanomaisen rinnakkainolon leniniläisten periaatteiden pohjalla on vahvistanut nyt NKP:n 25. edustajakokous, jonka päätöksiä on viime aikana tutkittu valtavalla kiinnostuksella kaikissa maanosissa. Tärkeänä osana tähän linjaan kuuluu Neuvostoliiton ja muiden maiden kulttuuriyhteyksien laajentaminen, mikä nimenomaan mainittiin neuvostoliittolaisten kommunistien edustajakokouksen korokkeelta. Voimme sanoa varmuudella, että tulevina vuosina saamme nähdä uuden nousun kansojen kansainvälisessä sivistyksellisessä kanssakäymisessä rauhan ja ihmisten henkisen rikastumisen parhaaksi.

Noudattaen johdonmukaisesti kulttuuriyhteyksien laajentamisen linjaa Neuvostoliitto käsittää samalla, että läheskään kaikkia länsimaisia kumppaneitamme eivät tällöin johdata yhteistyön ja kansojen henkisen rikastuttamisen edut, pyrkimys ihmisten parempaan yhteisymmärrykseen.

Kulttuuri ylipäänsä ja kansainväliset kulttuurisuhteet erityisesti eivät ole ainoastaan hyödyllisen yhteistyön ala, vaan myös vastakkaisten maailmankatsomusten taistelun tanner. Niitä voivat määrätyt imperialistipiirit käyttää hyväksi ideologiseen hyökkäykseen muita kansoja vastaan.

Kun kylmän sodan aikana länsimaat yrittivät aikaansaada sosialististen maiden kulttuurillisen eristyksen, niin 60-luvun alussa, kun tuon politiikan tuloksettomuus oli käynyt ilmeiseksi, otettiin aseistukseen uusi oppi. "siltojen rakentaminen", jossa kulttuuriyhteyksille varattiin huomattava sija tärkeänä kanavana sosialistiseen maailmaan soluttautumiselle sen rappeuttamiseksi aatteellisesti. Englannin silloinen pääministeri Alec Douglas Home kehotti käyttämään taisteluun kommunismia vastaan mitä hyvänsä kulttuurin keinoja, jopa äänilevyjä. Kulttuurin ja valistuksen alalla tapahtuvan vaihdon taitava hyväksikäyttäminen, kirjoitti eräs amerikkalainen senaattori, voi tuottaa paljon enemmän "Itä-Euroopan vapauttamiseksi" kuin rohkeat ja tyhjät sanat "rautaisen esiripun" avaamisesta.

"Siltojen rakentamista" koskevan opin julistamisesta kuluneet vuodet ovat osoittaneet, että imperialismi voi tuskin laskea voivansa "pehmittää" sosialismia aatteellisesti porvarillisella kulttuurilla. Silti määrätyt imperialistipiirit eivät ole luopuneet tästä ajatuksesta vieläkään ja yrittävät yhä käyttää kulttuuriyhteyksiä solutustarkoituksiin.

Ei pidä unohtaa imperialismin valtavan "psykologisen sodankäyntikoneiston" toimintaa sosialistisia maita vastaan. Tuo koneisto pitää päätavoitteena sosialististen maiden väestön muuttamista länsimaisten aatteiden tietoiseksi tai tiedottomaksi julistajaksi ja herättää siinä tyytymättömyyttä vallitsevaa järjestelmää kohtaan (tämän on tunnustanut länsisaksalaisessa julkaisussa "Aussenpolitik" "psykologisen sodan" asiantuntija Allard von Schack).

Kommunisminvastaisen propagandan asevarastossa on koko joukko "teesejä", jotka tavalla tai toisella liittyvät kulttuurialaan. Se milloin herättää henkiin menneet väitteet, että Neuvostoliitossa "ideologia on syönyt kulttuurin", milloin taas meluaa kansallisten kulttuurien "venäläistämisestä", tai puhuu sosialistisen

kulttuurin ja porvarillisen kulttuurin "väistämättömästä sulautumisesta", tahi vaatii "ideologioiden rauhanomaista rinnakkainoloa" ja "kulttuurien synteesiä". Useiden huomattujen porvarillisten ideologien mielestä nimenomaan tällä alalla tulee tapahtua kahden vastakkaisen kulttuurin "telakoituminen" ja "henkisten siltojen" rakentaminen. Tästä taas tehdään paradoksaalinen johtopäätös sosialistisen kulttuurin "uudelleensyntymisestä" ja "liikkumisesta" porvarillista maailmaa kohti, sen "rappeutumisesta". Miksei päinvastoin?

Viime aikoina ovat olleet erikoisen silmiinpistäviä kommunisminvastaisen propagandan yritykset hajottaa neuvostokulttuurin alalla toimivien henkilöiden yhtenäisyys, vieroittaa sivistyneistö kansasta ja puolueesta, vääristellä sivistyksellisen luomistyön tarkoitusta sosialismin oloissa. Yritetään luoda kuva, että monet sosialististen maiden kirjailijat ja taiteilijat ovat oppositiossa kommunistista ideologiaa kohtaan. Länsimainen propaganda leimaa sosialistisen kulttuurin terveet, edistykselliset voimat "dogmaatikoiksi" ja "vanhoillisiksi" ja harvat Solženitsynin tapaiset luopiot nostetaan heti kilvelle, heitä ylistetään "todellisen venäläisen kulttuurin julistajina".

Tämän asenteen takia itse länsimaissa luodaan keinotekoisesti vääristelty käsitys Neuvostoliiton ja muiden sosialististen maiden kulttuurielämästä. Niinpä Yhdysvaltojen ylioppilaiden keskuudessa toimeenpantu kysely osoitti, että useimpien haastateltujen tiedot venäläisestä kulttuurista eivät ulotu (parhaassa tapauksessa!) Tolstoin ja Dostojevskin nimiä pitemmälle, he eivät tunne neuvostoliittolaisia kirjailijoita lainkaan.

Usein porvarillinen propaganda turvautuu alkeellisen karkeisiin vääristelyihin ja nolaa itsensä. Niinpä Pariisissa ilmestyvä "Figaro"-lehti tiedotti vakavin ilmein lukijoilleen 1975 lopulla, että Iostojevskin teoksia ei tulla julkaisemaan Neuvostoliitossa, koska "ne

ovat kommunistisen ideologian vastaisia". Vastaukseksi tähän ankkaan "Pravdassa" julkaistiin tällaisia tietoja: Neuvostoliitossa on viime 20 vuoden aikana ilmestynyt 25 kielellä 229 Dostojevskin teosten eri laitosta yhteiseltä pinosmäärältään n. 20 miljoonaa kappaletta. Hiljattain ilmestyi Dostojevskin teosten 10-osainen ja painossa on 30-osainen laitos. Maailmassa ei löydy montakaan maata, missä suhtauduttaisiin omiin klassikoihin sellaisella rakkaudella ja missä heidän teoksiaan julkaistaisiin kansaa varten niin laajalti.

NÄENNÄISKULTTUURILLE – "EI!"

Ihmiskunnan nykyistä henkistä elämää luonnehtii, kuten näimme yllä, kaksi periaatteellista kehityssuuntaa. Toinen niistä on objektiivisista syistä johtuva mittavuudeltaan ja voimaperäisyydeltään poikkeuksellisen suuri kansojen välisten kulttuuriyhteyksien laajenemisprosessi, jota edistää huomattavasti nykyinen kansainvälisen jännityksen lientymiskehitys.

Toinen tendenssi – yhtä aktiivinen ja objektiivinen – on aatteiden ja maailmankatsomusten taistelun voimistuminen, muun muassa myös kulttuurin alalla ja sen keinoin. Tässä on havaittavissa toisaalta edistyksellisen, demokraattisen kulttuurin raju kehitys kaikkialla maailmassa ja toisaalta imperialismin aktivoituvat yritykset harjoittaa ideologista solutusta muiden kansojen keskuudessa.

Herää luonnostaan kysymys: tarkoittaako jälkimmäinen tendenssi sitä, että on mahdotonta laajentaa entisestään eri yhteiskunta- ja poliittisissa järjestelmissä elävien kansojen kulttuuriyhteyksiä, ja ellei ole, niin millä perustalla näiden yhteyksien laajeneminen voi ja tulee tapahtua?

Ensiksi, yhteiskuntajärjestelmältään erilaisten valtioiden kulttuurivaihdon kohteena voivat olla vain todella huomattavat, yleisesti tunnustetut kulttuurin ja taiteen saavutukset, joihin tutustuminen edistää kan-

sojen henkistä rikastumista ja parempaa yhteisymmärrystä. Nimenomaan tällaista käsitystä ovat sosialististen maiden valtuuskunnat noudattaneet UNESCO:n aloitteesta viime vuosina pidetyissä hallitusten välisissä valtiollisen kulttuuripolitiikan konferensseissa – yleismaailmallisessa konferenssissa Venetsiassa 1970, Euroopan maiden konferenssissa Helsingissä 1972, Aasian alueellisessa konferenssissa Djokjakartassa (Indonesia) v. 1973 sekä Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssissa. Tätä periaatteellista kantaa vastaavasti sosialistiset maat eivät tule koskaan sallimaan porvarillisen kulttuurin ala-arvoisten tuotteiden, sisällöltään epähumaanisten ja epäsiveellisten "teosten" propagoimista alueellaan.

Tämä vastaa täydellisesti monien hallitusten välisten kulttuuritoiminnan alalla allekirjoitettujen asiakirjojen henkeä. Niinpä yllä mainittu Euroopan maiden kulttuuriministerien Helsingin konferenssi suositteli ryhdyttäväksi tarvittaessa välttämättömiin toimenpiteisiin kansallisen kulttuurin suojaamiseksi tuotteilta, joissa propagoidaan kansojen välisen vihan, sodan, väkivallan ja rotukiihkon aatteita, ottaen huomioon erityisesti niiden nuorisossa aiheuttavan rappeuttavan vaikutuksen kielteiset seuraukset.

Tällainen käsitys valtioiden täysivaltaisesta oikeudesta suojata kansallinen kulttuurinsa ja tässä hengessä säännellä muiden maiden kanssa harjoitettavaa kulttuurivaihtoa saa yhä laajempaa kannatusta ja tunnustusta tätä koskevissa kansainvälisissä asiakirjoissa ja käytännössä.

Tähän liittyy toinen tärkeä teesi, jota sosialistiset ja monet kehitysmaat johdonmukaisesti puoltavat kansainvälisellä areenalla. Kysymys on siitä, että jokin valtio voi harjoittaa kulttuuritoimintaansa toisessa vain edellyttäen, että se noudattaa tinkimättä jälkimmäisessä voimassa olevia lakeja ja järjestystä. Ensi näkemältä tämä näyttää itsestään selvältä. Kokemus kuiten-

kin osoittaa, että monet länsimaat yrittävät kiertää tätä rikkoen tällä alalla solmimiaan sopimuksia. Täten ne yrittävät ottaa itselleen oikeuden toimia ulkomailla omavaltaisesti, harjoittaa kulttuurillis-ideologista solutusta.

Neuvostoliiton kapitalististen maiden kanssa kulttuurillisesta yhteistyöstä solmimissa sopimuksissa on erityinen varaus kussakin maassa voimassa olevien lakien ja määräysten noudattamisesta. Vastaavat pykälät on muun muassa sopimuksissa, jotka Neuvostoliitto on solminut Italian, Alankomaiden. Itävallan, Kanadan. Ison-Britannian ym. kanssa. Ylempänä mainitussa Neuvostoliiton ja USA:n yleissopimuksessa kosketuksista, vaihdosta ja yhteistyöstä, joka solmittiin 19. kesäkuuta 1973, sanotaan, että näiden kosketusten, vaihdon ja yhteistyön tulee tapahtua kunkin maan perustuslain sekä näissä maissa voimassa olevien lakien ja määräysten mukaisesti.

Oli hyvin tärkeää vahvistaa tämä periaate yhteisesti kansainvälisissä asiakirjoissa. Neuvostoliiton ja muiden sosialististen veljesmaiden valtuuskunnat onnistuivat Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssissa sisällyttämään päätösasiakirjaan osanottajavaltioiden niin sanotuilla humanistisilla aloilla, ts. kulttuurin, opetustoiminnan, tietojen välityksen ja ihmisten kanssakäymisen piirissä harjoittaman yhteistyön periaatteelliset perusteet. Siinä sanotaan, että yhteistyössä tullaan noudattamaan varauksettomasti valtioiden täysivaltaisen tasa-arvoisuuden ja sisäisiin asioihin puuttumattomuuden periaatteita. Siihen on kirjoitettu myös kohta, jonka mukaan osanottajavaltiot kunnioittavat toistensa oikeutta säätää omat lakinsa ja hallinnolliset määräyksensä. Humanistisia yhteyksiä koskevan osan johdannossa sanotaan, että osanottajavaltiot tulevat suhteissaan tällä alalla pitämään lähtökohtanaan halua edistää rauhan ja kansojen yhteisymmärryksen asiaa sekä ihmisyksilön henkistä rikastuttamista.

Näiden periaatteiden saaminen hyväksytyiksi ei ollut helppoa. Alussa johtavien kapitalististen maiden valtuuskunnat tulivat ETY-konferenssiin epäreaalisin, maksimalistisin "vaatimuksin" – että sosialististen maiden rajojen on oltava avoinna "kaikenlaisen kulttuurin esteettömälle virtaukselle Lännestä", että näihin valtioihin on perustettava länsimaiset kulttuurikeskukset, jotka eivät olisi velvollisia noudattamaan paikallisia määräyksiä (!), että länsimaisten yhtiöiden on saatava itse päättää, millaisia kirjoja ja aikakausjulkaisuja ne tulevat levittämään sosialistisissa maissa jne. Toisaalta ne kieltäytyivät tekemästä laajalti lännessä tunnetuksi sosialistista kulttuuria viitaten siihen, että käytännöllisesti katsoen kaikki kustantamot, teatterit, vierailujärjestöt jne. ovat kapitalistisissa maissa yksityisten henkilöiden hallussa, joten hallitus ei voi pakottaa niitä tekemään tunnetuksi määrättyjä kulttuuri- ja taideteoksia.

Tässä yhteydessä heräsi vielä yksi kysymys – sosialististen ja kapitalististen maiden välillä nykyään vallitsevasta epäsuhtaisesta kulttuurivaihdosta. Monet lukijat tietävät, kuinka vaikeaa on löytää Lännestä sosialististen maiden nykykirjailijan kirjaa, nähdä näissä maissa valmistettuja elokuva, niiden teatteriesityksiä tai pelkästään sieltä välitettyä televisiolähetystä. ETYK:n toisen, Geneven vaiheen vastaavassa valiokunnassa Puolan edustaja mainitsi seuraavat tiedot (ne julkaistiin myös Trybuna ludu-lehdessä): vuosina 1945-71 Puola osti Ranskasta, Englannista, Italiasta ja USA:sta 4 kertaa enemmän täysimittaisia elokuvia kuin nämä maat yhteensä ostivat puolalaisia. Vielä räikeämpi on ero teatteriesitysten välillä: mainittuna aikana puolalaisissa teattereissa oli noin 65 kertaa enemmän ranskalaisten, englantilaisten, italialaisten ja amerikkalaisten näytelmien ensi-iltaesityksiä kuin puolalaisten näytelmien ensiesityksiä kaikissa noissa maissa yhteensä. Voidaanko näiden tietojen valossa, sanoo Try-

buna ludu, enää puhua että sosialistisen Puolan väestö on huonommin perillä Ranskan, USA:n, Englannin tai Italian kulttuuri- ja yhteiskuntaelämästä? Varmaankin päinvastoin: länsimaiden kansalaispiirit saavat selvästikin liian vähän tietoja Puolasta.

Samantapaisia tietoja esittivät ETYK:n valiokunnissa muidenkin sosialististen maiden edustajat.

Niin muodoin sosialististen ja kapitalististen maiden kulttuurikanssakäymisen alalla tehdään paljon ja voidaan tehdä vielä enemmän. Tätä varten on välttämätöntä, että yhteistyö nojaisi kunkin maan suvereenisuuden sekä lakien ja kansallisen kulttuurin kunnioittamisen, sisäisiin asioihin puuttumattomuuden ja vastavuoroisuuden demokraattisiin periaatteisiin, jotta se edistäisi rauhan ja kansojen yhteisymmärryksen ihanteiden vakiinnuttamista. Neuvostoliiton periaatteellisen kannan tähän kysymykseen on esittänyt selvästi NKP:n KK:n pääsihteeri Leonid Brežnev. "Usein saattaa kuulla, että Lännessä pidetään tärkeänä yhteistyötä kulttuurin alalla ja varsinkin aatteiden vaihtoa, tietojenvälityksen ja ihmisten kosketusten laajentamista", lausui hän eräässä puheessaan. "Saanemme tämän johdosta sanoa kaikella selvyydellä: mekin kannatamme sitä. Tietenkin, jos tällaisen yhteistyön aikana kunnioitetaan kunkin maan suvereenisuutta, lakeja ja tapoja ja jos se edistää kansojen henkistä rikastumista, niiden välisen luottamuksen lisäämistä, rauhan ja hyvän naapuruuden aatteiden vakiintumista. Me kannatamme turistivaihdon laajentamista. Me kannatamme eri maiden kansalaispiirien laajaa kanssakäymistä, nuorison ja eri ammattien edustajien tapaamisia, kansalaisten ryhmä- ja yksityismatkoja. Sanalla sanoen tässä on melkoisia mahdollisuuksia jos toimitaan keskinäisen kunnioituksen ja toistensa asioihin puuttumattomuuden hengessä eikä kylmän sodan asemista." [1]

---

[1] L. I. Brežnev. Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liiton 50-vuotispäivästä.

Neuvostoliiton valtuuskunta otti tämän lähtökohdaksi ETYK:ssä. Kaikinpuolisen käsittelyn tuloksena siellä hyväksyttyihin asiakirjoihin kirjoitettiin monia osanottajavaltioiden yhteistyön konkreettisia suuntauksia kulttuurin ja opetustoiminnan alalla. Edellytetään muun muassa kahdenkeskisten ja monenkeskisten kulttuuriyhteyksien laajentamista – vastaavien sopimusten pohjalla valtionlaitosten, hallituksista riippumattomien järjestöjen ja kulttuurin alalla toimivien henkilöiden kesken; ulkomaisen kaunokirjallisuuden kääntämisen edistämistä: olosuhteiden parantamista kansalaisten pääsylle osallisiksi maailman ja kansallisen kulttuurin arvoista, on viitoitettu toimenpiteet sellaisten kulttuuriyhteistyön muotojen kannustamiseksi kuin kirjamessut ja kirjanäyttelyt, yhteiset hankkeet kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden muistomerkkien ja alueiden säilyttämiseksi sekä kansainvälisiä toimenpiteitä taiteen, elokuvien, teatterin, musiikin ja kansantaiteen alalla. Todetaan, että yhteistyön laajentamiselle saattaa olla suurimerkityksistä yhteisten hankkeiden toteuttaminen dokumentti- ja televisioelokuvien sekä kulttuuri- ja tieteellisluonteisten ohjelmien yleiseurooppalaisten luetteloiden laatimiseksi, Euroopan kulttuuritietoinstituutin perustaminen jne.

Näihin kysymyksiin liittyy läheisesti yhteistyö opetustoiminnan alalla. Tässä aiotaan laajentaa korkeimpien oppilaitosten ja tiedekeskusten, kasvatuksen ja tieteen alalla toimivien henkilöiden yhteyksiä, lisätä opiskelijoiden ja opettajien matkoja oppi-, kulttuuri- ja tiedelaitoksiin samoin kuin heidän opiskelun ja tieteen harjoittamisen mahdollisuuksiaan muiden osanottajamaiden vastaavissa laitoksissa, jota varten tullaan myöntämään stipendejä; tutkitaan eri maiden diplomien ja oppiarvojen rinnastettavuutta ja vastaavuutta; lisätään tieteellistä tiedonvälitystä kahdenkeskisellä ja monenkeskisellä pohjalla, järjestetään kansainvälisiä konferensseja ja seminaareja, kutsutaan koolle osan-

ottajavaltioiden johtavien henkilöiden tieteellisiä foorumeja yhteisesti kiinnostavien kokonaisongelmien käsittelemiseksi; on suositeltu tieteellisten tutkimusohjelmien koordinoimista useilla aloilla, muun muassa humanististen ja sosiaalisten tieteiden alalla (esimerkkinä voidaan mainita Euroopan sosiaalisten, sosiaalistaloudellisten ja kulttuuri-ilmiöiden vertailevat tutkimukset sekä tieteelliset tutkimukset taiteellisten muistomerkkien ja taideteosten säilyttämis- ja entistämismenetelmien alalla).

Kulttuuria ja kasvatusta koskeviin kysymyksiin liittyvät kiinteästi ETYK:n päätökset kansainvälisen tiedonvälityksen alalla.

"TIETOJEN VAPAA KULKU"-KÄSITTEEN TODELLINEN TARKOITUS

Tiedämme, että länsimaissa on viime vuosina puhuttu ja kirjoitettu paljon niin sanotusta "tietojen ja aatteiden vapaa kulku"-käsitteestä. Se otettiin esille moneen otteeseen myös ETYK:n työelimissä.

Ulkonaisesti tuon "aatteen" kannattajien ajatustenkulku on seuraava: jotta jännityksen lientyminen olisi kestävää, on parannettava kansojen yhteisymmärrystä sallimalla ajatusten ja tietojen esteetön kulku kaikkialla maailmassa, jota varten on avattava rajat tuolle virtaukselle muuttamalla valtioiden vastaavia lakeja ja määräyksiä. Tällöin kyseessä ei ole todella kansojen yhteisymmärrystä edistävä tietojen vaihto, vaan kaikenlainen informaatio, koska nähkääs informaatio on sinänsä arvokasta.

"Esteettömän virtauksen" kannattajat eivät salaa, että tämä käsite on osoitettu sosialistisille maille (ja maailmanlaajuudessa myös kehitysmaille), jotka ovat muka vailla ulkomaita koskevia tietoja ja "pelkäävät" niitä, kun taas länsimaissa levitetään kaikenlaista informaatiota "vapaasti" "ilman minkäänlaista valvontaa".

Näissä puheissa demagogia on höystetty runsaasti pahansuovilla vääristelyillä, eikä ole ihme, että useimmat valtiot ovat hylänneet "vapaa tietojen kulku"-tunnuksen. Alkaaksemme vaikkapa väitteestä, että kapitalistisessa maailmassa levitetään muka kaikenlaista in-

formaatiota esteettömästi ilman minkäänlaista valvontaa". Yllä jo mainitsimme, että vähintään 90% kaikista joukkotiedotusvälineistä ovat kapitalistisissa maissa yksityispääoman hallussa. Noissa maissa ei suinkaan kierrä kaikenlainen informaatio, vaan ainoastaan sellainen, joka valitaan lukijalle Hearstien, Tomsonien ja Springerien käskystä.

Sitä paitsi porvarilliselle yhteiskunnalle epäsuotavan informaation tielle on asetettu lakisääteisiä sulkuja. Niinpä Englannissa laki edellyttää vankilarangaistusta "suuttumuksen herättämisestä kruunua, hallitusta, parlamenttia tai oikeuslaitosta kohtaan"; Italian rikoslainsäädäntö edellyttää vähintään 5 vuoden vankilatuomiota "vääristä, liioitelluista tahi tendenssimäisistä tiedoista, jotka koskevat valtion sisäistä tilannetta"; Saksan liittotasavallan rikoskaari edellyttää vapauden riistämisen aina 3 vuodeksi kiellettyjen puolueiden samoin kuin näiden puolueiden tarkoitusperiä edistävien ulkomaisten hallitusten ja järjestöjen propaganda-aineiston levittämisestä, hallussapidosta ja maahantuonnista; Tanskassa voitaisiin, kuten eräs lehtimies huomautti osuvasti, haastaa prinssi Hamlet oikeuteen kerralla useiden rikoslakipykälien takia yhdestä ainoasta lauseesta "Tanska on vankila".

Kapitalistisen yhteiskunnan sisällä ei ole ollut eikä ole informaation vapaata kulkua eikä sitä ole ollut eikä ole myöskään kansainvälisellä näyttämöllä ei-sosialistisen maailman maiden kesken.

Monissa kehittyneissä kapitalistisissa maissa, jotka kärsivät Yhdysvaltojen informaatio-invaasiosta, on jo aikoja sitten oivallettu "esteettömän informaation kulun" todellinen tarkoitus, se että tietojen esteettömän levittämisen kannattajat eivät ole kansojen tasa-arvoisuuden asialla, vaan voimakkaamman ja varakkaamman puolella.

Olennaisinta, minkä vuoksi useimmat maat eivät voi hyväksyä "tietojen esteettömän kulun" ajatusta on

se, että se loukkaa valtioiden kansallisen täysivaltaisuuden periaatetta, koska näiden hyväksyessä sen, ne eivät voisi valvoa ulkoapäin tulevaa informaatiovirtaa ja suojata järjestelmäänsä, kansallista kulttuuriaan, moraaliaan ja tapojaan epäsuotavalta ja jopa vahingolliselta informaatiolta.

Sen vuoksi ei ole ihme, että suurin osa maailman valtioista on hylännyt tuon ajatuksen. Tämän osoitti muun muassa YK:n 27. yleiskokouksessa 1972 käyty ja YK:n työelimissä nytkin jatkuva keskustelu tietoliikenne-tekokuiden kautta tapahtuvien välittömien televisiolähetysten ongelmista. Kuten tunnettua Neuvostoliitto esitti silloin YK:ssa ehdotuksen konventioksi, joka edellyttää tämän lupaavan yhteysmuodon kehittämistä kansojen yhteisymmärryksen lisäämistä ja ihmisten henkistä rikastuttamista silmälläpitäen ja siten, ettei sitä voitaisi käyttää suvereenisuutta loukkaavalla tai rauhan asiaa sekä muiden kansojen kultuuria ja moraalia vahingoittavalla tavalla. Tätä vastustivat johtavat länsivallat viitaten "tietojen esteettömän levittämisen" välttämättömyyteen, mutta useimmat muut maat eivät kannattaneet niitä, vaan asettuivat Neuvostoliiton kannalle.

Sosialististen valtioiden tässä kysymyksessä omaksuma kanta on saanut laajaa kannatusta myös UNESCO:ssa, Helsingissä 1972 pidetyssä hallitusten välisessä Euroopan kulttuuripolitiikan konferenssissa ja useissa muissa kansainvälisissä forumeissa. Niinpä mainitussa Helsingin konferenssissa hyväksyttiin suositus, jonka mukaan kannustetaan tietoliikennevälineiden, mm. avaruusviestityksen käyttämistä rauhan, kansojen ystävyyden, kansainvälisen yhteisymmärryksen ja yhteistyön aatteiden edistämiseen; samalla konferenssi kehotti tarvittaessa ryhtymään vastaaviin toimenpiteisiin, jotta estettäisiin kansojen välistä vihaa, väkivaltaa, rotusortoa ja sotaa saarnaavien aatteiden levittäminen.

ETYK:ssä sosialistiset maat puolsivat johdonmukaisesti kantaa, että henkiset yhteydet mm. tiedonvälitys

voivat kehittyä menestyksellisesti vain tunnustamalla sellaiset periaatteet kuin valtioiden täysivaltainen tasa-arvoisuus, puuttumattomuus sisäisiin asioihin, rajojen loukkaamattomuus, ihmisen ja kansojen oikeuksien kunnioittaminen jne. Kun tämä käsitys oli sisällytetty konferenssin päätösasiakirjoihin, oli luotu edellytykset kulttuuria, tiedonvälitystä, ihmisten kanssakäymistä koskevien kysymysten käytännölliselle ratkaisemiselle.

ETYK:n päätösasiakirja edellyttää, että tiedonvälityksen tulee edistää rauhan ja kansojen välisen yhteisymmärryksen yleviä ihanteita, ihmisyksilön henkistä rikastumista. Konferenssin osanottajavaltiot sopivat, että ne tulevat tältä pohjalta kannustamaan näitä tarkoituksia edistävien tietojen levittämistä laajemmin ja esteettömästi kaikissa muodoissa (suullista ja painettua sanaa, elokuvia, radio- ja televisiolähetyksiä).

Aiotaan muun muassa laajentaa yhteistyötä ja tietojen vaihtoa joukkotiedotusvälineiden, uutistoimistojen, kustantamojen ja osanottajavaltioiden tiedotuspalvelujen kesken.

Konferenssin osanottajavaltiot sopivat huomattujen ulkomaisten kulttuurin alalla toimivien henkilöiden ja asiantuntijoiden luentojen ja luentomatkojen sekä seminaarien, symposiumien, kesäkurssien, kongressien ja muiden kahdenkeskisten ja monenkeskisten tapaamisten järjestämisen edesauttamisesta rauhanomaisen yhteistyön ja kansojen yhteisymmärryksen merkeissä.

Katsottiin tarkoituksenmukaiseksi laajentaa yhteistyötä yleisradio- ja televisiojärjestöjen kesken, kansainväliset mukaanluettuna, mm. vaihtamalla radio- ja televisiolähetyksiä suorina lähetyksinä tai nauhoitettuna, valmistamalla yhteisesti tällaisia lähetyksiä sekä laajentamalla toisten osanottajavaltioiden elämästä kertovien dokumenttielokuvien esittämistä valkokankaalla ja televisiossa.

Kokonaisuutena otettuna ETY-konferenssissa laadittiin mittava ohjelma osanottajamaiden yhteistyön ke-

hittämiselle kulttuurin, tiedonvälityksen ja kasvatuksen alalla. Näin on pantu alulle tärkeydeltään valtava asia, jonka toteuttaminen luo suotuisat mahdollisuudet henkisten yhteyksien laajentamiselle Euroopan kansojen kesken ja niiden saamiselle tehokkaaksi rauhaa ja yhteisymmärrystä Euroopassa ja koko maailmassa lujittavaksi tekijäksi.

ETYK:ssa tehdyt sopimukset ovat saaneet laajaa kannatusta Euroopan maiden kansalaispiireissä, muun muassa kulttuurin ja tieteen alalla toimivien henkilöiden, lehtimiesten ja kirjailijoiden ym. keskuudessa. Rinnan sen suuren työn kanssa, jota eri maiden ministeriöt, keskusvirastot, kustantamot ja oppilaitokset tekevät nyt noiden päätösten täyttämiseksi, myös kansalaisjärjestöt sekä kulttuurin alalla toimivat henkilöt ja tieteenharjoittajat pyrkivät antamaan panoksensa lientymisen syventämiseen ja kansojen välisten henkisten yhteyksien laajentamiseen.

ETYK:n Geneven vaiheen aikana niin sosialistisissa kuin kapitalistisissa maissa kulttuurin alalla toimivat henkilöt osallistuivat aktiivisesti Moskovassa pidettyyn Rauhantahtoisten voimien maailmankongressiin. He osallistuivat myös Belgiassa pidettyihin rauhan ja turvallisuuden hyväksi toimivien Euroopan kansalaispiirien kokouksiin. Siellä muodostettiin kulttuurivaliokunnat, jotka laativat konkreettiset esitykset kansainvälisen kulttuurillisen yhteistyön laajentamiseksi. Käsiteltiin muun muassa ajatusta Euroopan kirjallisuuden suurluomusten "kultaisen kirjaston" julkaisemisesta. Oletetaan, että tällainen julkaisutyö suoritetaan Euroopan maissa tämän aloitteen tehneiden tiedemiesten ja kirjailijoiden laatiman luettelon mukaan. Tämä suunnitelma on saanut osakseen myönteistä suhtautumista UNESCO:ssa, on päätetty pitää Kansainvälisen kirjallisuuskriitikkojen ja kääntäjien liiton toimesta erityinen kustantajien ja kirjailijoiden konferenssi "kultaisen kirjaston" jul-

kaisemista koskevien käytännöllisten kysymysten käsittelemiseksi.

Neuvostoliiton Euroopan turvallisuuskomitean aloitteesta Moskovassa on jo julkaisuvaiheessa kolmiosainen laitos "Euroopan runoilijat".

Belgiassa pidetyissä kokouksissa ja Moskovan kongressissa useat kulttuurin alalla toimivat henkilöt esittivät ryhdyttäväksi yhteisiin ponnistuksiin koulujen oppikirjojen puhdistamiseksi kylmän sodan jäänteistä, mikä olisi suurimerkityksistä miljoonien nuorten kasvattamiselle rauhan ja kansojen yhteisymmärryksen hengessä.

Rauhantahtoisten voimien maailmankongressin kulttuurivaliokunnassa käsiteltiin Kulttuuriyhteistyön vuoden ohjelmaa, joka käsittää maalaustaidenäyttelyjen vaihtoa, teatterien ja musiikkiyhtyeiden vuorovierailuja sekä palkintojen säätämistä jaettaviksi kulttuurin alalla toimiville henkilöille, jotka teoksillaan edistävät rauhan ja humanismin asiaa.

Sanalla sanoen, on aloitettu ja on käynnissä suuri, kaikille kansoille hyödyllinen rauhan asiaa edistävä työ.

* * *

HELSINGIN JÄLKEEN: YSTÄVÄT JA VIHOLLISET

Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin tulokset ovat herättäneet laajaa vastakaikua kaikkialla maailmassa. Käytännöllisesti katsoen kaikkien valtioiden johtajat ovat antaneet korkean arvion sekä itse Helsingissä pidetystä konferenssista että siellä allekirjoitetusta päätösasiakirjasta. Monet poliittiset puolueet, ammatilliset keskusjärjestöt, kansainväliset ja kansalliset kansalais-, nais- ja nuorisojärjestöt ovat lausuneet kannattavansa ETYK:n päätöksiä ja aikovansa pyrkiä Helsingissä tehtyjen sopimusten toteuttamiseen.

NKP:n KK:n poliittinen toimikunta, SNTL:n korkeimman neuvoston puhemiehistö ja SNTL:n ministerineuvosto antoivat erityisen julkilausuman, jossa sanotaan, että historiassa ennen näkemätön 35 johtavan valtiomiehen Helsingin konferenssi on ollut kansainvälisesti merkittävä tapahtuma, joka on pannut alulle uuden vaiheen jännityksen lientämisessä, on ollut tärkeä askel rauhanomaisen rinnakkainolon periaatteiden vakiinnuttamisessa ja yhteiskuntajärjestelmältään erilaisten valtioiden samanarvoisen yhteistyön aikaansaamisessa. Koko neuvostokansa yhtyy tähän arvioon.

Ei ole sattuma, että ETYK:n päätökset, jotka koskevat kaikkia mainittuja aloja, – poliittista, kaupallistaloudellista ja humanistista – on esitetty yhtenä päätösasiakirjana eikä useina julistuksina. Siten päätösasia-

kirjan allekirjoittaneet valtiot ovat sopineet siitä, että ne tulevat tarkastelemaan ja edistämään liennytyksen, turvallisuuden ja yhteistyön asiaa yhtenä kokonaisuutena.

Kaiken tämän pohjalta Neuvostoliitto on jo ETYK:n jälkeen esittänyt uusia tärkeitä ehdotuksia liennytyksen pääsuunnalla – aseistuskilvan lopettamisen alalla. Neuvostoliiton ehdotukset uusien joukkotuhoaseiden ja -järjestelmien kehittämisen ja tuottamisen kieltämisestä sekä ydinasekokeilujen täydellisestä ja yleisestä lopettamisesta ovat saaneet laajaa kannatusta YK:ssa ja ne on arvioitu maailmassa tärkeäksi askeleksi liennytyksen aineellistamista ja ETYK:n tulosten varmentamista kohti.

Samalla Neuvostoliitto tekee kaikkensa Helsingissä tehtyjen sopimusten toteuttamiseksi taloudellisella ja muilla inhimillisen toiminnan aloilla. Näin tulisi asiaan suhtautua muidenkin päätösasiakirjan allekirjoittaneiden valtioiden.

Tässä yhteydessä eivät voi olla herättämättä epäilyjä määrättyjen lansimaisten piirien yritykset jakaa se, mistä Helsingissä sovittiin, "edulliseen" ja "epäedulliseen", suhtautua toisella mitalla toisiin määräyksiin ja toisella toisiin. On muun muassa huomattu, että useissa länsimaissa joukkotiedotusvälineet käänsivät heti Helsingin jälkeen selkänsä päätösasiakirjan poliittisille kohdille (ensi kädessä kymmenelle periaatteelle, jotka ovat edullisia muka vain sosialistisille maille), jättävät huomioon ottamatta kaupallis-taloudelliset sopimukset ja ovat keskittäneet koko propagandansa niin sanotun "kolmannen korin" päätöksiin, ts. humanistisiin kysymyksiin. Vaieten ETYK:n tärkeimmistä päätöksistä eräät länsimaiset poliitikot ja propagandistit ovat kohottaneet keinotekoisesti etualalle ihmisoikeuksia, tiedonvälitystä ja kulttuurisaavutuksia sekä ihmisten välisiä kosketuksia koskevat ongelmat.

Hyvä, tarkastelkaamme esimerkiksi ihmisoikeuksien

ongelmaa, josta länsimaissa puhutaan ja kirjoitetaan nykyään erikoisen paljon yritettäessä opettaa muille kansoille "todellista demokratiaa". Nähtävästi on vaikea valita sopimattomampaa aikaa tällaisille opetuksille kuin viime vuodet, jolloin työttömyys on lisääntynyt katastrofaalisesti: vuonna 1975 työttömiä, ts. henkilöitä, joilta on kielletty varmaan ihmisoikeuksista tärkein, oikeus työhön, oli yksistään USA:ssa, Länsi-Euroopassa ja Japanissa noin 15 miljoonaa ja yhteensä sosialistisen maailmanjärjestelmän ulkopuolella 100 miljoonaa.

Sitä vastoin sosialistisissa maissa oikeus työhön samoin kuin sosiaalihuoltoon, ilmaiseen opiskeluun jne. on taattu, valtio ja yhteiskunta ovat turvanneet niiden toteuttamisen. Väestö on tottunut pitämään niitä itsestään selvinä.

Todetaan, että länsimaiset propagandan harjoittajat välttävät vertaamasta työtätekevien sosiaalisia perusoikeuksia kapitalismin ja sosialismin oloissa ja mieluummin mainostavat niin sanottuja porvarillisen yhteiskunnan "poliittisia vapauksia". Tässäkin heidän olisi sopiva aika muistella tunnettua sananpartta: "Lääkitsen, parantukaa itse!"

Esimerkiksi Yhdysvalloissa on viime vuosina ollut suuria skandaaleja, jotka ovat johtuneet vallan väärinkäytöstä, lakien rikkomisesta, lahjustenotosta, poliittisista murhista, intiaanien tulittamisesta. Aivan hiljan saatiin julkisesti tietää, että USA:n keskustiedustelulaitos CIA oli järjestelmällisesti tarkastanut miljoonia postilähetyksiä USA:n ja Neuvostoliiton välillä, järjestänyt Yhdysvaltojen kansalaisten puhelinkeskustelujen joukkomittaisen salakuuntelun. Saksan liittotasavallassa on niin sanotun "radikaaliaineksia" koskevan lain yhteydessä toimeenpantu viime kahden vuoden aikana 700 000 kansalaisen "luotettavuuden tarkastus", monia on erotettu työstä poliittisten vakaumusten takia.

Nämä tosiasiat eivät voi olla herättämättä ajatusta, että nykyinen propagandahäly demokratian ongelmista

on aloitettu lähinnä laajojen kansanjoukkojen huomion siirtämiseksi pois monopolien hyökkäyksestä itse länsimaiden työtätekeväin sosiaalis-poliittisia oikeuksia vastaan, työttömyyden ja inflaation kasvusta ja ihmisoikeuksien huutavasta loukkaamisesta ei-sosialistisen maailman eri puolilla. Tosiaankin, nuo samaiset poliitikot ovat sulkeneet silmänsä näkemästä Chilessä harjoitettavaa kidutusta, ihmisten murhaamista Olsterissa, rotuvihan leimahduksia USA:ssa, rotuerottelua Etelä-Afrikassa, mutta nostavat melua akateemikko Saharovin ympärillä, koska häneltä erikoisen tärkeitä sotilas- ja valtionsalaisuuksia tuntevana henkilönä evättiin lupa matkustaa Norjaan turvallisuusnäkökohtien vuoksi säädettyjen määräysten mukaisesti. Yritetään viitata ETYK:n päätösasiakirjaan, joka muuten nimenomaan edellyttää valtioiden sitoumusta kunnioittaa toistensa lakeja ja hallinnollisia määräyksiä ja olla puuttumatta toisten kansojen sisäisiin asioihin.

Maailman kansalaispiirit ovat kiinnittäneet huomiota vielä yhteen tärkeään seikkaan. Ne länsimaat, joista kuuluu äänekkäimpiä kehotuksia "vapauksien suojaamiseen" sosialismin vallitessa, ovat yhä vieläkin kieltäytyneet yhtymästä YK:n laatimiin ihmisoikeuksia koskeviin kansainvälisiin sopimuksiin. Kuten tunnettua Neuvostoliitto ratifioi jo vuonna 1973 kansainvälisen sopimuksen taloudellisista, sosiaalisista ja kulttuurillisista oikeuksista sekä kansainvälisen sopimuksen siviili- ja poliittisista oikeuksista. YK:n elimissä suoritetun näiden asiakirjojen pitkällisen valmistelun aikana niihin sisällytettiin Neuvostoliiton ja muiden sosialististen maiden aloitteesta monia demokraattisia oikeuksia, kun taas länsimaiden edustajat vastustivat esimerkiksi määrittelemästä oikeutta työhön, sosiaalihuoltoon, koulutukseen, vastustivat kansojen itsemääräämisoikeutta jne. Useimmat imperialistivallat eivät ole tänäkään päivänä ratifioineet noita sopimuksia.

Näin on asianlaita ihmisoikeuksien kohdalla, kun

tarkastellaan tosiasioita rehellisesti eikä vääristellä niitä propagandatarkoituksissa.

Niin sanottujen ihmisten välisten kosketusten alalla tilanne on aivan toisenlainen kuin miltä länsimainen propaganda yrittää sen esittää. Seuraavassa numeroita ja tosiasioita: vuosina 1971-75 Neuvostoliitossa kävi 15 miljoonaa ulkomaalaista ja ensi viisivuotiskautena tämä luku kasvaa vielä 1,5-kertaisesti. Vuosittain miljoonat neuvostokansalaiset käyvät ulkomailla ja sitä paitsi valtio- ja kansalaisjärjestöt suovat monille heistä helpotuksia ulkomaanmatkojen suorittamiseksi ja muiden kansojen elämään tutustumiseksi. Länsimaisen porvarillisen propagandan luoman tarun, jonka mukaan sosialistinen yhteiskunta on muka "suljettu" ja sosialistiset maat välttävät kanssakäymistä muiden kansojen kanssa sekä kaihtavat ihmisten välisiä kontakteja, paljastavat vakuuttavasti seuraavat tiedot: yksistään v. 1975 SEV-maissa kävi yli 58 miljoonaa ulkomaalaista, ja n. 35 miljoonaa sosialistiseen yhteisöön kuuluvien maiden kansalaista kävi ulkomailla.

Puhuessaan Berliinissä pidetyssä Euroopan kommunististen ja työväenpuolueiden konferenssissa Leonid Brežnev sanoi: "Ei, sosialistiset maat eivät ole 'suljettu yhteiskunta'. Me olemme avoinna kaikelle totuudelliselle ja rehelliselle, ja olemme valmiit lisäämään kaikin tavoin kosketuksia, käyttämään suotuisia edellytyksiä, joita liennytys luo."

Tässä ei tarvinne puhua kosketuksista, jotka tapahtuvat kansalaisjärjestöjen välityksellä. Niinpä Neuvostoliiton ja ulkomaiden ystävyysseurojen liitto (ent. VOKS) ylläpitää yhteyksiä 7000 järjestöön 135 maassa, vaihtaa niiden kanssa vuosittain satoja valtuuskuntia, näyttelyjä ja turistiryhmiä. Neuvostoliitossa osallistuu liiton toimintaan noin 50 miljoonaa kansalaista. Samassa hengessä toimivat rauhanpuolustus-, solidaarisuus-, nuorisojärjestöjen ym. komiteat.

Nimenomaan sosialistisissa eikä kapitalistisissa

maissa on jo monien vuosien ajan pidetty kansainvälisiä yhteiskuntavoimien, rauhantaistelijoiden, naisten ja nuorison foorumeja.

Vielä yksi esimerkki. ETYK:n päätösasiakirjassa sen osanottajavaltiot lausuvat kannustavansa kosketuksia ja vaihtoa nuorison kesken, auttavansa sitä tajuamaan "kansojen yhteisymmärryksen kehittämisen, ystävyyssuhteiden lujittamisen ja luottamuksen lisäämisen tärkeyden". Kuinka on asianlaita käytännössä? Sodanjälkeisinä vuosina on sosialististen maiden nuorisojärjestöjen aloitteesta pidetty kymmenen maailman nuorison ja ylioppilaiden festivaalia: Prahassa, Budapestissa, Berliinissä (kahdesti), Bukarestissa, Varsovassa, Moskovassa, Wienissä, Helsingissä ja Sofiassa. Länsi-Euroopan maiden hallitukset taas, kuten tunnettua, ovat kieltäneet nuorisojärjestöjään järjestämästä maissaan tällaisia festivaaleja.

Vielä esimerkki. ETYK:n toisen vaiheen aikana v. 1973 lopulla Moskovassa pidettiin Rauhantahtoisten voimien maailmankongressi, johon osallistui 3200 edustajaa 143 maasta. Neuvostohallitus ja maan kansalaispiirit antoivat kongressin järjestäjille kaikkea mahdollista apua käsittäen, kuinka tärkeää osaa yhteiskuntavoimat esittävät aikamme kansainvälisten ongelmien ratkaisemisessa. Kansat voisivat vain tervehtiä samanlaista länsimaiden hallitusten taholta annettua tukea kongressille ja muille samantapaisille foorumeille, tietysti jos sellaista annettaisiin. Se olisi konkreettinen panos järjestöjen ja ihmisten kanssakäymisen laajentamiseen.

Muillakin sosialistisilla mailla on laajat kosketukset länsivaltoihin. Kiinnostavia ovat puolalaisen lehtimiehen Gucin kirjoituksessa tästä asiasta esitetyt tiedot. Kirjoitus julkaistiin länsisaksalaisen viikkojulkaisun "Das Parlamentin" liitteessä. Hän kirjoittaa: vuonna 1973 Puolassa kävi yli 7 miljoonaa ulkomaista turistia ja v. 1974 ulkomailla kävi 10 miljoonaa puolalaista. V.

1974 yksistään Länsi-Saksassa kävi 130 000 puolalaista. Samanaikaisesti, jatkaa E. Guc, Saksan liittotasavallassa ei ole tähän mennessä kumottu virallisesti vanhoja määräyksiä, joiden mukaan Saksan sosiaalidemokraattisen puolueen jäsenet ja muut Saksan liittotasavallan poliittiset toimihenkilöt eivät voi matkustaa Saksan demokraattiseen tasavaltaan ilman ennakkolupaa.

Kokonaisuutena otettuna Neuvostoliiton ja muiden sosialististen maiden kansalais- ja turistiyhteydet, sekä ammatillisten, nais-, nuoriso- ja muiden järjestöjen kanssakäyminen ovat jo saavuttaneet valtavan laajuuden. Tämä ei ole kuitenkaan ääriraja. Jännityksen lientymisen ja valtioiden yhteistyön laajenemisen oloissa tulee olemaan luonnollista yhteiskunnallisten yhteyksien ja niin sanottujen henkilökohtaisten kosketusten jatkuva kasvu. Neuvostoliitto, jonka ulko- ja sisäpolitiikka perustuu huolenpitoon ihmisestä, pyrkii ratkaisemaan humaanisuuden hengessä ne jokapäiväiset ongelmat, jotka saattavat syntyä yksityisillä henkilöillä ja perheillä heidän ulkomailla olevien sukulaistensa, perheiden yhdistämisen ym. suhteen.

Voidaan mainita lukuisia esimerkkejä siitä, että monet kysymykset ja muodollisuudet, jotka liittyvät ihmisten välisiin kosketuksiin, ratkaistaan Neuvostoliitossa ja muissa sosialistisissa maissa nopeammin ja mutkattomammin kuin länsimaissa. Neuvostoliitossa myönnetään ulkomaalaisille turistiviisumi nopeammin, ja itse matkat ovat huomattavasti halvempia kuin länsimaissa. Länsimaisten tiedemiesten, kulttuurin alalla toimivien henkilöiden jne. on paljon helpompi saada lupa Neuvostoliittoon matkustamiseen (pahimmassa tapauksessa riittää, kun he kääntyvät Intouristin puoleen), kun taas neuvostoliittolaisilla tieteen tai kulttuurin alalla toimivilla henkilöillä täytyy olla virallinen kutsu, ja sitä paitsi kutsuvan järjestön tai henkilön on annettava takuu, niin sanoaksemme vieraiden "nuhteettomasta käytöksestä". Jos neuvostotliittolainen ammat-

tiyhdistystoimitsija matkustaa Yhdysvaltoihin, hänen viisumiinsa liitetään virallinen varoitus, että viranomaiset tulevat pitämään kaikenlaista yritystä ottaa yhteys sikäläisiin ammattiliittoihin lain rikkomisena. Tällaiset kylmän sodan ajoilta perua olevat määräykset sietäisi myöskin tarkistaa, vai kuinka?

Tarkastelkaamme nyt vielä yhtä aihetta, jonka länsimainen propaganda on viime aikana ottanut esille demokratia-kysymyksen yhteydessä. Kyseessä on niin sanottu "oikeus tietää", joka tavallisesti luetaan tärkeimpiin ihmisoikeuksiin.

Kerroimme jo ylempänä millaisia mahdollisuuksia neuvostoihmisillä on saada erilaisia tietoja toisten maiden elämästä (ulkomaisen kirjallisuuden julkaiseminen, ulkomaisten elokuvien esittäminen jne.). Lisäämme sanottuun vielä yhden luvun, joka koskee joukkotiedotuskanavaa. UNESCO:n selonteossa julkaistujen tietojen mukaan sosialistiset maat esittävät televisiossa kolme kertaa enemmän länsimaisia lähetyksiä kuin länsimaat esittävät vastaavasti sosialistisista maista.

Edellä jo mainittu puolalainen lehtimies E. Guc on esittänyt kirjoituksessaan tällaisia tietoja: v. 1973 Puolassa myytiin 47 miljoonaa kappaletta ulkomaisia sanomalehtiä, joista 35% vapaassa myynnissä. Puola tuottaa Saksan liittotasavallasta vuosittain 2000 eri nimistä kirjaa. Samaan aikaan Saksan liittotasavalta tuo sosialistisista maista vain 5% kirjojen kokonaistuonnistaan. Tilanne sanomalehtien ja aikakausjulkaisujen kohdalla on samanlainen.

Hyvänä havaintoesimerkkinä siitä, kuinka eri maissa realisoidaan "oikeutta tietää" on ollut ETYK:n eri osanottajamaiden suhtautuminen Helsingissä allekirjoitetun päätösasiakirjan julkaisemiseen. Neuvostoliitossa tuon tärkeän kansainvälisen asiakirjan teksti julkaistiin heti kahdessa joukkoluontoisimmassa sanomalehdessä "Pravdassa" ja "Izvestijassa" sekä kirjasina venäjän ja liittotasavaltojen kielillä. Sen kokonaispainos oli

Neuvostoliitossa n. 20 milj. kpl, Saksan demokraattisessa tasavallassa 2 milj., Tšekkoslovakiassa 1,3 milj. Samalla vastuuntunnolla ovat suhtautuneet päätösasiakirjan julkaisemiseen muutkin ETY-konferenssiin osallistuneet sosialistiset maat.

Kuinka suhtautuivat asiaan länsimaat,jotka sanoissa ovat kiivaasti olleet "tiedotustoiminnan vapauden" kannalla? Useimmat porvarilliset sanomalehdet rajoittuivat päätösasiakirjan erinäisten kohtien selostamiseen omin sanoin, ja länsimaiden hallitukset julkaisivat sen niin mitättöminä painoksina, että siitä tuli heti bibliografinen harvinaisuus (USA:ssa 7000 kpl, Englannissa 3500 kpl).

Ei tarvitse muuta kuin selailla sanomalehtiä muutaman päivän ajan vakuuttautuakseen kansojen välisten kulttuuriyhteyksien lisääntymisestä. Kuulun Bolšoi-teatterin ooppera- ja balettiryhmät kokonaisuudessaan matkustavat vierailulle Yhdysvaltoihin. ETYK:ssa tehtyjä sopimuksia vastaavasti Isossa Britanniassa järjestetään neuvostoliittolaisten ja englantilaisten tiedemiesten ja julkisuuden henkilöiden pyöreän pöydän keskustelu. Neuvostoliitossa filmataan samanaikaisesti useita ulkomaisten valmistamojen kanssa yhteistyönä tehtäviä elokuvia (yksistään viime vuosina on valmistettu 27 yhteistä elokuvaa ja n. 300 ulkomaiselle filmausryhmälle on annettu apua Neuvostoliiton alueella). ETYK:n jälkeen Ranskan kirjailijain yhdistys ja Neuvostoliiton kirjailijaliitto solmivat Pariisissa sopimuksen yhteistyöstä eri teosten julkaisemisessa, kirjailijoiden vuorovierailuista, kirjailijoiden tapaamisista jne.

Kuka hyötyy ja kuka häviää tällaisesta yhteistyösta? Tässä ei ole tappiolle joutuneita, koska tällainen kanssakäyminen syventää ihmisten yhteisymmärrystä, heidän henkistä rikastumistaan ja lientymisprosessin voimistumista. Kulttuurin alalla toimivat henkilöt tekevät jo paljon ja voivat tehdä vielä enemmän tässä asiassa

kaikkien kansojen eduksi, rauhan ja ystävyyden hyväksi.

Kaikkien Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssiin osallistuneiden maiden poikkeuksetta on nyt ponnistettava siellä tehtyjen päätösten toteuttamiseksi. Tämä taas vaatii vastaavan moraalis-poliittisen ilmapiirin luomista keskinäisen luottamuksen ja rakentavan yhteistyön hengessä. Eräiden propagandavälineiden kehittämä parjauskamppailu sosialistisia maita vastaan, kaikenlaiset neulanpistot, joiden tarkoituksena on tilanteen myrkyttäminen Helsingin jälkeen ei suinkaan vastaa ETYK:ssa tehtyjen päätösten henkeä. Samaa voidaan sanoa niiden menetelmistä, jotka tulkitsevat päätösasiakirjan sisältöä mielivaltaisesti. "Nyt Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin jälkeen", sanoi Leonid Brežnev, "on reaalinen mahdollisuus edetä samaa tietä. Me kannatamme sitä, että johdonmukaisesti puhallettaisiin henki konferenssin päätösasiakirjan konkreettisiin pykäliin. Haluaisimme tällöin korostaa, että on hyvin tärkeää nähdä ja ymmärtää tuon asiakirjan merkitys kokonaisuutena, kaikissa sen osissa, olla antautumatta houkutukseen irroittaa siitä yksityisiä kohtia, joita joku pitää itselleen taktisesti mukavampina." [1]

Samalla NKP:n KK:n pääsihteeri kehotti etenemään pitemmälle liennytyksessä sotilaallisella alalla, esitti konkreettisten toimenpiteiden suorittamista Helsingin päätösten hengessä, esimerkiksi järjestämään yleiseurooppalaisia kongresseja tai valtioiden välisiä konferensseja liikenteen, voimatalouden ja ympäristönsuojelun alalla.

Sitä kuinka vakavasti ja vastuuntuntoisesti Neuvostoliitto suhtautuu ETYK:n päätöksiin osoittaa mm. se, että NKP:n KK:n ehdotuksessa Neuvostoliiton kansantalouden kehittämisen pääsuuntaviivoiksi vuosina 1976-

---

[1] "Pravda", 10. jouluk. 1975.

80 asetettiin yhdeksi tärkeimmäksi kaupan kehittäminen kapitalististen maiden kanssa ja mainittiin erityisesti välttämättömyys toteuttaa päätösasiakirjan eri kohdat.

Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin päätökset eivät ainoastaan edistä rauhan ja turvallisuuden lujittamista ja valtioiden välisten suhteiden laajentamista, vaan myös ovat kaikkien ihmisten etujen mukaiset heidän ammatistaan, kansallisuudestaan ja iästään riippumatta: työläisten ja maanviljelijöiden, henkisen työn tekijöiden, jokaisen erikseen ja kaikkien yhdessä. Niistä henkii ihmisyksilön kunnioittaminen, huolenpito siitä, että hän voisi elää rauhassa ja katsoa luottamuksella tulevaisuuteen. Helsingissä tehdyt päätökset koskevat myös jokapäiväistä elämää, edistävät ihmisten elinolojen parantamista, heidän turvaamistaan työllä, sivistysolojen parantamista, sanalla sanoen ne liittyvät moniin asioihin, jotka koskevat välittömästi yksityisiä perheitä, nuorisoa ja eri yhteiskuntaryhmiä.

Tämä on yksi pääsyistä miksi ETYK:n päätökset ovat saaneet niin laajaa kannatusta kansanjoukoissa sekä Euroopassa että muuallakin maailmassa.

Nyt Euroopan ja maailman rauhanliikettä odottaa vakava ja jalo tehtävä: toteuttaa Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin päätökset ja kehittää niitä edelleen.

Loitotessamme historiallisesta 35 valtion johtajien Helsingin kokouksesta jokainen päivä tuo tullessaan uusia tietoja sen päätösten saamasta laajasta kannatuksesta eri maiden työtätekevien, nuorison ja sivistyneistön keskuudessa. Käy yhä kuuluvammaksi niiden Euroopan taiteen alalla toimivien henkilöiden ääni, jotka ovat havainneet Helsingin päätöksissä uusia mahdollisuuksia kulttuuriyhteyksien muuttamiselle rauhan ja yhteisymmärryksen välikappaleeksi ja jotka kehottavat kansoja keskustelemaan kulttuurin kielellä. Tämä kehotus saa osakseen kansalaispiirien, ensi kädessä

Euroopan edistyksellisten liikkeiden, kommunistien kannatusta. Berliinissä pidetty Euroopan kommunististen ja työväenpuolueiden konferenssi kannatti kulttuurillisen yhteistyön kehittämistä, kultuuri- ja taidearvojen vaihdon voimaperäistämistä, mikä edistää oikeudenmukaisuuden, vapauden, kansojen veljeyden ja ystävyyden ihanteiden toteuttamista.

KANSAINVÄLINEN PANORAAMA

Tässä sarjassa julkaisemme kirjasia, jotka perehdyttävät lukijoita Neuvostoliiton kommunistisen puolueen ja Neuvostohallituksen ulkopolitiikkaan, niiden näkemyksiin tärkeimmistä kansainvälisistä ongelmista

